

DZIAŁALNOŚĆ

KRAJOWEJ RADY RADIOFONII I TELEWIZJI

W ZAKRESIE WPROWADZANIA NAZIEMNEJ TELEWIZJI

CYFROWEJ W POLSCE

Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji
Warszawa, kwiecień 2006 r.

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE _____ **4**

Dotychczasowe działania KRRiT w ramach wdrażania naziemnej telewizji cyfrowej **6**

Planowane terminy zakończenia konwersji cyfrowej w krajach Unii Europejskiej **7**

1. INFORMACJE OGÓLNE _____ **11**

1.1. Telewizja kablowa (DVB-C) ----- **13**

1.2. Telewizja satelitarna (DVB-S) ----- **14**

1.3. Naziemna telewizja cyfrowa (DVB-T) ----- **14**

1.3.1. Uczestnicy rynku DVB-T 15

1.3.2. Analiza kosztów i korzyści konwersji cyfrowej 16

1.3.3. Stosowane w różnych krajach formy wsparcia finansowego 17

1.4. Usługi dodatkowe ----- **20**

1.5. Udogodnienia towarzyszące ----- **21**

1.5.1. API 21

1.5.2. EPG 21

1.5.3. CAS 22

1.6. Dostępna oferta programowa ----- **22**

1.6.1. Naziemna oferta analogowa 23

1.6.2. Satelitarna oferta programowa 24

1.6.3. Oferta programowa sieci kablowych 26

2. DZIAŁALNOŚĆ KRRiT _____ **29**

2.1. Warunki konkursu na rezerwację częstotliwości ----- **29**

2.1.1. Podmiot rezerwacji częstotliwości 29

2.1.2. Tryb rezerwacji częstotliwości, a metoda konwersji 31

2.1.3. Standard kompresji 32

2.1.4. Model programowy operatora multipleksu 35

2.1.5. Nadawcy publiczni 37

2.1.6. Pozaekonomiczne interesy narodowe jako warunek konkursu 45

2.1.7. EPG 46

2.2. Zasady i tryb udzielania koncesji na programy rozpowszechniane drogą cyfrową ----- 46

- 2.2.1. Proces koncesyjny 47
2.2.2. Opłaty koncesyjne 49

3. BRAKUJĄCA REGULACJA PRAWNA ----- **51**

- 3.1. Zakres koniecznej nowelizacji ustawy o radiofonii i telewizji ----- 51
3.2. Braki regulacji w ustawie Prawo telekomunikacyjne ----- 52
3.3. Braki regulacji w zakresie praw autorskich ----- 54
3.4. Braki regulacji w zakresie koncentracji pionowej ----- 55

ZAŁĄCZNIKI

1. SŁOWNICZEK ZASTOSOWANYCH SKRÓTÓW I TERMINÓW
SPECJALISTYCZNYCH ----- 57
2. ZMIANY LEGISLACYJNE WYMAGANE W CELU DOSTOSOWANIA ŁADU
PRAWNEGO DO WYMOGÓW TECHNOLOGII CYFROWEJ ----- 61

WPROWADZENIE

Wprowadzenie radiofonii i telewizji cyfrowej, w ramach szerszego procesu konwersji cyfrowej, służyć ma realizacji kilku podstawowych celów:

- Zapewnieniu odbiorcom bogatszej oferty programów i usług;
- Uzyskaniu „dywidendy cyfrowej”;
- Umożliwienie użytkownikom korzystania z technologii cyfrowej i szerokiego zakresu usług teleinformatycznych, a tym samym stworzenie warunków infrastrukturalnych dla społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy;
- Przyspieszenie rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego.

Prognozy firmy konsultacyjnej Booz Allen Hamilton wskazują, że w 2010 r. ponad połowa europejskich gospodarstw domowych korzystać będzie, dzięki telewizji cyfrowej, z usługi „Triple Play” (telewizja, Internet szerokopasmowy i telefonia). Cyfrowa konwersja gospodarstw domowych uruchomi w krajach unijnych inwestycje w wysokości 100 mld. euro i stworzy 100 000 nowych miejsc pracy, głównie w sferze infrastruktury (operatorzy kablowi i telekomunikacyjni). Dodatkowe 35 mld. euro zainwestują dostawcy zawartości w jej produkcję.

Przewiduje się, że w 2010 r. telewizja cyfrowa będzie dostępna w 60% gospodarstw domowych w krajach unijnych i przekroczy nasycenie Internetem szerokopasmowych, które ustabilizuje się na poziomie 53%. Jeżeli tak istotnie będzie, to właśnie telewizja cyfrowa – raczej niż Internet – będzie dla większej liczby ludzi bramą do społeczeństwa informacyjnego i do oferty programowej oraz usług teleinformatycznych.

Stąd wielkie znaczenie tego procesu oraz konieczność starannego jego przygotowania i przeprowadzenia.

Przejście z techniki analogowej do techniki cyfrowej wymaga od instytucji publicznych zapewnienia formalno-prawnych warunków konwersji, stworzenia jasnych i przejrzystych ram działania podmiotów gospodarczych zaangażowanych we wdrażanie i w późniejsze funkcjonowanie naziemnej telewizji cyfrowej. Jest to szczególnie istotne ze względu na wysokie koszty transformacji, które w dużej mierze ponosić będą dostawcy i odbiorcy usług telewizyjnych. Reorganizacja rynku naziemnej telewizji, w tym zwiększenie jej potencjału programowego, ma też istotny wpływ na warunki prowadzenia działalności gospodarczej na rynkach pokrewnych.

Niniejszy dokument jest wykładnią polityki Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w zakresie wprowadzenia cyfrowej telewizji naziemnej w Polsce i stanowi aktualizację, przyjętego przez KRRiT we wrześniu 2005 roku, dokumentu pt. „Działalność Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w zakresie wprowadzania naziemnej telewizji cyfrowej w Polsce”.

Nowa redakcja była konieczna ze względu na wejście w życie ustawy z dnia 29 grudnia 2005 r. (DZ.U. z 2006 r. Nr 267 poz. 2258), zmieniającej kompetencje Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (KRRiT¹) w zakresie telewizji cyfrowej. Dokument może

¹ Wyjaśnienia skrótów są zamieszczone w Załączniku nr 1 „Słownik zastosowanych skrótów oraz terminów specjalistycznych”.

podlegać dalszym zmianom i aktualizacjom w miarę wypracowania przez Krajową Radę szczegółowych stanowisk w podniesionych tutaj kwestiach, lub odnośnie nowych dylematów rodzących się w procesie konwersji cyfrowej.

W wyniku dokonanej w tej ustawie nowelizacji ustawy o radiofonii i telewizji (u.r.t.) oraz ustawy Prawo telekomunikacyjne (u.p.t.), Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej (UKE) uzyskał kompetencje decyzyjne związane z przeprowadzaniem konkursu na rezerwację częstotliwości na cele rozpowszechniania lub rozprowadzania programów oraz uprawnienia normatywne i kontrolne w zakresie dostarczania systemów dostępu warunkowego (CAS), elektronicznych przewodników po programach (EPG) i multipleksowania sygnałów cyfrowych.

Obecnie samodzielna rola KRRiT w procesie cyfryzacji koncentruje się przede wszystkim na aspektach programowych wdrażania telewizji cyfrowej. Zachowano kompetencje KRRiT w zakresie projektowania w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów kierunków polityki państwa w dziedzinie radiofonii i telewizji oraz określania, w granicach upoważnień ustawowych, warunków prowadzenia działalności przez nadawców (wydawanie, zmiana i cofanie koncesji programowych). Jednocześnie na Prezesa UKE obowiązek działania w porozumieniu z KRRiT przy:

- określaniu warunków konkursu na rezerwację częstotliwości na cele rozprowadzania programów radiofonicznych lub telewizyjnych;
- dokonywaniu, zmianie i cofaniu rezerwacji częstotliwości na cele rozprowadzania programów radiofonicznych lub telewizyjnych (w przypadku rezerwacji częstotliwości przeznaczonych do rozpowszechniania lub rozprowadzania programów w sposób cyfrowy, drogą rozsiewczą naziemną lub rozsiewczą satelitarną decyzja rezerwacyjna powinna określić m.in. audiowizualne składniki sygnału multipleksu oraz ich uporządkowanie w tym sygnale).

KRRiT jako punkt wyjścia do niniejszego opracowania przyjmuje opracowaną przez Międzyresortowy Zespół do spraw Wprowadzenia Telewizji i Radiofonii Cyfrowej w Polsce (MZWTRCwP)² „Strategię przejścia z techniki analogowej na cyfrową w zakresie telewizji naziemnej”, zwracając jednocześnie uwagę na konieczność jej aktualizacji i rozwoju w pełną strategię wprowadzania radiofonii i telewizji cyfrowej w Polsce.

Przewiduje się możliwość dalszych zmian w „Działalności KRRiT” w zależności od sytuacji na rynku mediów elektronicznych oraz ustaleń poczynionych w ramach Międzyresortowego Zespołu do spraw Telewizji i Radiofonii Cyfrowej³ (MZTRC), którego jednym z zadań jest nadzór i koordynacja wdrażania zapisów, przyjętej przez Radę Ministrów dnia 4 maja 2005 r., „Strategii przejścia z techniki analogowej na cyfrową w zakresie telewizji naziemnej”.

Niniejsze opracowanie koncentruje się głównie na działaniach KRRiT oraz na tych aspektach wdrażania telewizji cyfrowej, które mają istotny wpływ na dostępność i zakres telewizyjnej oferty programowej w Polsce. Powodzenie konwersji zależy w znacznym stopniu od harmonijnej współpracy instytucji państwowych ze sobą oraz z otoczeniem rynkowym.

² Powołany Zarządzeniem Nr 5 Prezesa Rady Ministrów z dnia 26 stycznia 2004 r.

³ Powołany Zarządzeniem Nr 3 Prezesa Rady Ministrów z dnia 2 stycznia 2006 r. w miejsce MZWTRCwP.

Dotychczasowe działania KRRiT w ramach wdrażania naziemnej telewizji cyfrowej

Wobec faktu, że „Strategia przejścia z techniki analogowej na cyfrową w zakresie telewizji naziemnej” zajmuje się wyłącznie infrastrukturalnym i technicznym aspektami procesu konwersji, KRRiT - przystępując do prac nad konwersją cyfrową – uznała za niezbędne przedstawienie swoją propozycji niezbędnych działań w tym zakresie. Służył temu przyjęty we wrześniu 2005 r. dokument pt. „Działalność KRRiT w zakresie wprowadzania naziemnej telewizji cyfrowej w Polsce”. Zaproponowane w nim rozwiązania były sumą doświadczeń instytucji publicznych oraz poglądów i uwag wyrażonych podczas konsultacji publicznej przez nadawców, przedsiębiorców telekomunikacyjnych oraz instytuty i organizacje środowiskowe.

Realizując zapisy „Działalności KRRiT”, Krajowa Rada przystąpiła do przygotowań prawno-organizacyjnych niezbędnych do przeprowadzenia konkursu na rezerwację częstotliwości „cyfrowych”. W ramach tych prac przyjęto:

- po konsultacjach publicznych, „Rozporządzenie KRRiT w sprawie trybu ogłaszania konkursu na rezerwację częstotliwości na cele rozpowszechniania lub rozprowadzania programów radiofonicznych lub telewizyjnych w sposób cyfrowy drogą rozsiewczą naziemną”⁴;
- po konsultacjach publicznych, „Ramowy harmonogram i tryb postępowania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji przy wprowadzaniu telewizji cyfrowej w standardzie kompresji sygnału telewizyjnego MPEG-4 (na dwa pierwsze multipleksy)”. KRRiT wystąpiła do MTiB w sprawie zmiany harmonogramu przyjętego w „Strategii przejścia z techniki analogowej na cyfrową w zakresie telewizji naziemnej”;
- „Rozporządzenie KRRiT w sprawie opłat za udzielenie koncesji na rozpowszechnianie programów radiofonicznych i telewizyjnych” i skierowano go do konsultacji z Ministerstwem Finansów.
- projekt „Ogłoszenia o konkursie na rezerwację częstotliwości na cele rozpowszechniania lub rozprowadzania programów radiofonicznych lub telewizyjnych w sposób cyfrowy drogą rozsiewczą naziemną” i skierowano do konsultacji publicznych.

Jednocześnie KRRiT pod wpływem opinii zgłoszonych w konsultacjach publicznych oraz potwierdzonych przez ekspertyzę nt. MPEG-4 opracowaną przez Instytut Łączności oraz stanowisko zajęte przez KIGEIT w kwestii dostępności STB działających w tym standardzie, wystąpiła do Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Infrastruktury, Pana Wojciecha Hałki, a następnie do Ministra Transportu i Budownictwa, Pana Jerzego Polaczka, w sprawie uwzględnienie w projekcie „Rozporządzenia w sprawie wymagań technicznych i eksploatacyjnych dla urządzeń konsumenckich służących do transmisji telewizyjnych” standardów kompresji nowszych niż MPEG-2.

⁴ Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 7 września 2005 r. w sprawie trybu ogłaszania konkursu na rezerwację częstotliwości na cele rozpowszechniania lub rozprowadzania programów radiofonicznych lub telewizyjnych w sposób cyfrowy drogą rozsiewczą naziemną (DZ.U. z 2005 r. Nr 186, poz. 1565).

Prace te zostały zawieszono po wejściu w życie ustawy o przekształceniach i zmianach w podziale zadań i kompetencji organów państwowych właściwych w sprawach łączności, radiofonii i telewizji z dn. 29 grudnia 2005 r.

Planowane terminy zakończenia konwersji cyfrowej w krajach Unii Europejskiej

Podczas Regionalnej Konferencji Radiokomunikacyjnej (RRC-04) Międzynarodowego Związku Telekomunikacyjnego (ITU) większość krajów europejskich (23 kraje w tym 18 państw członkowskich UE łącznie z Polską) opowiedziało się za wyłączeniem transmisji cyfrowej nie później niż 2015 roku.

W Komunikacie Komisji Europejskiej w sprawie przyspieszenia procesu przejścia z nadawania analogowego na cyfrowe⁵ wyrażona została wola zakończenia nadawania analogowego do roku 2012. Rada Ministrów ds. Telekomunikacji przyjęła nieco bardziej stonowane stanowisko, stwierdzając, że „większość” państw członkowskich zakończy konwersję do 2012. Deklaracje państw członkowskich Unii Europejskiej, co do daty wyłączenia sygnału analogowego (patrz tabela nr 1), wskazują że termin ten w większości przypadków wydaje się realny, choć połowa państw członkowskich nie rozpoczęła jeszcze nadawania cyfrowego. Większość z nich planuje uruchomić naziemną telewizję cyfrową w latach 2006-2007.

Z całą pewnością całkowite wyłączenie sygnału analogowego w krajach europejskich nie będzie jednoczesne, gdyż każdy narodowy plan konwersji musi uwzględniać różne harmonogramy i postępy prac sąsiadujących państw, w taki sposób by nie zakłócały one istniejących transmisji radiowych i telewizyjnych w danym kraju.

Według stanu z lutego 2005 r. tylko osiem państw wspólnoty europejskiej (w tym Polska) stworzyło plan lub strategię przejścia z techniki analogowej na cyfrową; jedynie połowa z nich zakończyła uzgodnienia z innymi krajami w tym zakresie. W pozostałych krajach trwają prace nad koordynacją strategii konwersji z sąsiadującymi państwami, a dalsze ustalenia uzależniona się od decyzji, które zostaną podjęte na konferencji RRC-06 (w czerwcu 2006 r.).⁶ Stan obecnego nasycenia telewizją cyfrową oraz planowane terminy zakończenia emisji sygnału analogowego w krajach członkowskich Unii Europejskiej (*analogue switch-off*) ukazują tabela nr 1 i tabela nr 2.

⁵ *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on accelerating the transition from analogue to digital broadcasting*, COM(2005) 204 + dokument roboczy SEC(2005)661.

⁶ *Overview on the responses to the questionnaire on the digital switch-over date and transitional period* CEPT, Electronic Communications Committee (ECC), Working Group RRC-06; ERO, 22 lutego 2005 r.

Tabela nr 1. Nasylenie DVB i DSL w gospodarstwach domowych UE na koniec czerwca 2005 r.

Kraj	Telewizja cyfrowa					
	Liczba użytkowników (000)				Ogółem	nasylenie %
	Kablowa (DVB-C)	Satelitarna (DVB-S)	Naziemna (DVB-T)	DSL		
Austria	60	228	0	0	288	8,8 %
Belgia	146	0	10	3	159	3,7 %
Cypr	0	12	0	4	16	6,5 %
Czechy	0	90	0	0	90	2,2 %
Dania	140	337	0	0	477	19,2 %
Estonia	0	8	1	0	9	1,5 %
Finlandia	129	48	516	0	693	28,6 %
Francja	1022	4402	490	750	6664	25,3 %
Grecja	0	218	0	0	218	5,6 %
Hiszpania	665	1776	0	57	2498	17,3 %
Holandia	190	555	128	0	873	12,4 %
Irlandia	170	363	0	0	533	38,1 %
Litwa	0	8	0	0	8	0,6 %
Luksemburg	1	0	0	0	1	0,6 %
Łotwa	10	8	0	0	18	2,0 %
Malta	2	0	0	0	2	1,5 %
Niemcy	2038	2440	2200	0	6678	17,1 %
Polska	45	1230	0	0	1275	9,3 %
Portugalia	380	389	0	0	769	15,1 %
Słowacja	0	15	0	0	15	0,8 %
Słowenia	2	0	0	5	7	1,0 %
Szwecja	230	608	450	12	1300	28,9 %
Węgry	0	150	4	0	154	3,9 %
Włochy	0	3318	2500	221	6039	26,9 %
Zjednoczone Królestwo	2600	7913	5178	26	15713	63,5 %
OGÓLEM UE-25	7826	24116	11477	982	44497	23,7 %

Źródło: Komunikat Komisji dla Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów dotyczący przeglądu interoperacyjności usług w zakresie interaktywnej telewizji cyfrowej zgodnie z komunikatem COM(2004) 541 z dnia 30 czerwca 2004 r. COM (2006) 37 wersja ostateczna. Bruksela, 02 luty 2006 r.

Tabela nr 2. Konwersja cyfrowa w państwach członkowskich i kandydackich Unii Europejskiej

Kraj	Data rozpoczęcia konwersji	Termin zakończenia konwersji
Austria	2006	2010 (pierwsze wyłączenia sygnału analogowego w 2007 r.)
Belgia	2003	Flandria: 2012 (pierwsze wyłączenia sygnału analogowego w 2010 r.) Walonia: brak danych
Bułgaria	2003	2015
Cypr	2010	brak danych
Czechy	2005	2012
Dania	2006	październik 2009
Estonia	2004	brak wyznaczonego terminu
Finlandia	2001/2002	31 sierpnia 2007
Francja	2005	po 2010 (w zależności od pokrycia kraju sygnałem cyfrowym oraz wyposażenia gospodarstw domowych w STB)
Grecja	2005	po 2010
Hiszpania	2000	2010
Holandia	2003	2007
Irlandia	2006 (pilotaż)	brak wyznaczonego terminu
Litwa	2006	pierwsze wyłączenia sygnału analogowego w 2012
Luksemburg	proces rozpoczęty	2010
Łotwa	brak wyznaczonego terminu	brak wyznaczonego terminu
Malta	proces rozpoczęty	31 grudnia 2010
Niemcy	2002	koniec 2007
Polska		2014
Portugalia	2006	brak wyznaczonego terminu (prawdopodobnie 2010-2012)
Rumunia	proces jeszcze nie rozpoczęty	brak danych
Słowacja	2006	koniec 2012
Słowenia	2006	2012 (deklarowany)
Szwecja	1999/2000	grudzień 2007
Węgry	od 2007	31 grudnia 2012
Włochy	2003	2008 (pierwsze wyłączenia sygnału analogowego w lipcu 2006 r.)
Zjednoczone Królestwo	1998	2012

Źródło: http://europa.eu.int/information_society/policy/ecommm/doc/todays_framework/digital_broadcasting/switchover/cocom05_51final_corr_digital_tv_update1.pdf

W wyniku zakończenia procesu konwersji część widma zostanie zwolniona (dywidenda cyfrowa). Zwolnione częstotliwości mogą zostać wykorzystane w następujący sposób:

- wprowadzenie dodatkowych usług transmisyjnych (np. DVB-T albo T-DAB);
- wprowadzenie standardu wysokiej rozdzielczości (HDTV);
- przeznaczenie zwolnionego widma częstotliwości do celów nie związanych z transmisją radiową lub telewizyjną.

Przewiduje się, że zakończenie negocjacji w ramach RRC-06 będzie miało decydujący wpływ na ostateczne określenie przeznaczenia dywidendy cyfrowej w większości państw europejskich. W Holandii i na Słowacji została już podjęta decyzja, że dywidenda cyfrowa będzie w całości przeznaczona do celów związanych z naziemną telewizją cyfrową. W wielu krajach rozważa się jej wykorzystanie do wprowadzenia interaktywnych usług dodatkowych, telewizji HDTV lub DVB-H.

1. INFORMACJE OGÓLNE

Całkowita liczba gospodarstw domowych w Polsce to ponad 13 mln. 95% z nich (12 674 000) jest wyposażonych w przynajmniej jeden odbiornik telewizyjny. Jak wynika z badania OBOP, w 2005 r. wiele gospodarstw domowych miało więcej niż jeden odbiornik telewizyjny (patrz tabela nr 3).

Tabela nr 3. Wyposażenie w sprzęt telewizyjny gospodarstw domowych w 2005 r.

	Gospodarstwa domowe w mieszkaniach z odbiornikiem TV	
	w tysiącach	%
Ogółem	12674	100
Gospodarstwa domowe z:		
jednym odbiornikiem tv	7561	60
dwoma odbiornikami tv	4148	33
trzema i więcej odbiornikami tv	964	8
Gospodarstwa domowe posiadające odbiornik tv :		
z pilotem	11995	95
z telegazetą	9842	78
Stereo	6067	48
przenośny	2267	18
Gospodarstwa domowe z odbiornikiem tv podłączonym do:		
zewnątrznej anteny indywidualnej	6851	54
zewnątrznej anteny zbiorczej	919	7
anteny pokojowej	619	5
telewizji kablowej	3841	30
zbiorczej anteny satelitarnej	196	2
indywidualnej anteny satelitarnej (łącznie z tv cyfrową)	2346	19
indywidualnej anteny satelitarnej (bez programów cyfrowych)	989	8
Gospodarstwa „satelitarno-kablowe”	6247	49
Gospodarstwa domowe posiadające:		
odtwarzacz video	2075	16
jeden	1942	15
dwa i więcej	133	1
Gospodarstwa domowe posiadające:		
magnetowid	4026	32
jeden	3755	30
dwa i więcej	270	2

Źródło: TNS OBOP, „Dostępność stacji telewizyjnych i wyposażenie gospodarstw domowych w sprzęt telewizyjny”. Raport za fale III i IV 2004 oraz I i II 2005, Warszawa, lipiec 2005 r.

Doświadczenia innych krajów sugerują, że gospodarstwa domowe posiadające więcej niż jeden odbiornik w pierwszym okresie konwersji cyfrowej przystosowują do odbioru sygnału cyfrowego jeden telewizor (np. przez dołączenie do niego przystawki-dekodera, tzw. STB, konwertującej sygnał cyfrowy na analogowy). Nie zmienia to faktu, że w przypadku około 40% gospodarstw domowych mających więcej niż jeden telewizor oraz 32% gospodarstw domowych mających jeden lub więcej magnetowidów, łączne koszty konwersji cyfrowej będą znacznie wyższe.

Konwersja cyfrowa dokonała się już w Polsce w przypadku abonentów cyfrowych platform satelitarnych (ok. 1 200 000 gospodarstw domowych, zaopatrzonych w STB). Dokonała się ona także w przypadku oraz kilku tysięcy osób, które nabyły dekoder STB, by odbierać sygnał naziemny z nadajników cyfrowych uruchomionych przez TVP SA w Suchej Górze (Rzeszowskie) i Wiśle Skrzyczne, przez TP Emitel w Warszawie i Wrocławiu oraz przez INFO-TV-FM w Leżajsku Giedlarowa. Jeżeli DVB-T od początku będzie wdrażane w standardzie MPEG-4/AVC/H.264 (zwany dalej MPEG-4), te gospodarstwa domowe będą musiały nabyć nowe dekodery (patrz też rozdz. 2.1.3.).

Z zasady, konwersja cyfrowa wymaga:

- Kupna przystawki (STB), konwertującej sygnał cyfrowy na analogowy, możliwy do odebrania za pomocą starego odbiornika;
- Lub kupna zintegrowanego odbiornika cyfrowego (iDTV) do bezpośredniego odbioru cyfrowego sygnału naziemnego, bądź satelitarnego cyfrowego, bądź też sygnału przekazywanego siecią kablową.

Metoda cyfryzacji odbioru zależy m.in. od obecnego sposobu odbioru sygnału radiowego bądź telewizyjnego.

W 2005 r. ogólny podział na sposób odbioru telewizji przedstawiał się następująco:

- Gospodarstwa odbierające sygnał telewizyjny za pośrednictwem sieci kablowych lub satelitarnych – prawie 50% (w tym prawie 30% - odbiorcy telewizji kablowej).
- Pozostałe (tylko naziemne) – ponad 50%.

Szacuje się, że w Polsce potrzebnych będzie co najmniej 6-7 milionów sztuk STB (lub iDTV) do odbioru DTT. Około 4 mln gospodarstw domowych odbierających sygnał telewizyjny drogą kablową również będą musiały wyposażyć się w STB lub inne urządzenie odbiorcze. Konwersja cyfrowa wymagać też będzie zmiany magnetowidu (ma go w Polsce 55% gospodarstw domowych). Nie jest możliwe oszacowanie w jakim tempie gospodarstwa domowe będą podejmować takie inwestycje.

Można założyć kilka scenariuszy przeprowadzania konwersji cyfrowej i wynikających stąd kosztów dla gospodarstw domowych. Różne rozwiązania przy założeniu wariantu odbioru sygnału cyfrowego za pomocą STB przedstawia tabela nr 4.

Tabela nr 4. Różne scenariusze konwersji cyfrowej przy zastosowaniu STB

Obecna metoda odbioru sygnału	Możliwe scenariusze konwersji cyfrowej	Typy kosztów
Odbiór indywidualny z nadajników naziemnych (indywidualna antena pokojowa, zaokienna lub dachowa)	Odbiór naziemnej TV cyfr. za pomocą STB	Kupno, instalacja STB
Odbiór zbiorowy z nadajników naziemnych (zbiorcza antena zewnętrzna lub dachowa)	Odbiór naziemnej TV cyfr. za pomocą STB	Kupno, instalacja STB
Odbiór z satelity (antena zbiorcza)	Odbiór TV cyfrowej za pomocą STB	Kupno, instalacja STB
Odbiór z satelity (antena indywidualna)	Odbiorca nabywa STB lub kupuje nową instalację odbiorczą	Koszt nabycia STB lub nowej instalacji odbiorczej
Abonenci sieci kablowych	a) Operator kablowy odbiera sygnał cyfrowy, konwertuje go i przesyła sygnał analogowy do abonenta; lub b) Operator przesyła do abonenta odebrany sygnał cyfrowy	b) Koszt kupna lub wynajmu STB

Oczywiście możliwe jest też przechodzenie odbiorców z jednej grupy do drugiej – np. rezygnacja z kabla, czy anteny satelitarnej na rzecz odbioru naziemnego. Zależy to od atrakcyjności oferty programowej dostępnej w danym systemie odbioru.

1.1. Telewizja kablowa (DVB-C)

Technologia cyfrowa jest wykorzystywana w kablu przede wszystkim do wzbogacenia oferty o nowe programy. Technologia ta umożliwia również tworzenie dodatkowych usług interaktywnych, ale jednocześnie wymaga zastosowania u abonenta STB. Pozwala także oferować tzw. *Triple play* (potrójna usługa: telewizja, telefonia, internet w kablu), co – nawiasem mówiąc – będzie możliwe także w naziemnej telewizji cyfrowej. Więksi operatorzy kablowi modernizują swoje sieci by stać się operatorami sieci szerokopasmowych i rozwijać w ten sposób swoją ofertę rynkową. Zatem konwersja cyfrowa telewizji kablowej w znacznej mierze odbędzie się dzięki mechanizmom rynkowym.

Operatorzy kablowi mogą konwertować odbierany naziemny lub satelitarny sygnał cyfrowy i umożliwiać odbiór programów abonentom bez zmiany starych telewizorów analogowych. Więksi polscy operatorzy kablowi zamierzają skłonić swoich abonentów do zakupu STB lub nowych telewizorów cyfrowych, po to, by móc modernizować sieci i

rozszerzać zakres świadczonych usług. Jest to jednak sfera stosunków umownych między nimi a ich abonentami.

Z punktu widzenia operatorów sieci kablowych (jak również satelitarnych i multipleksów naziemnych) istotne są wymagania techniczne i eksploatacyjne dla urządzeń konsumenckich służących do odbioru cyfrowych transmisji radiofonicznych i telewizyjnych, mające na uwadze zapewnienie interoperacyjności usług cyfrowych transmisji radiofonicznych i telewizyjnych oraz dostępność oprogramowania na rynku. Ustawa prawo telekomunikacyjne zobowiązuje uczestników rynku do stosowania otwartego interfejsu programu aplikacyjnego, nie przesadzając o jego standardzie.

Podobnie rzecz ma się z systemem dostępu warunkowego (CAS). Stosowanie różnych systemów dostępu warunkowego będzie sprzyjało neutralności technologicznej.

1.2. Telewizja satelitarna (DVB-S)

Obecnie na rynku istnieje dwóch operatorów cyfrowych platform satelitarnych (Canal + Cyfrowy i Cyfrowy Polsat) mających razem ponad 1 200 000 abonentów. Obie platformy proponują abonentom usługi interaktywne. Operatorzy obu platform umożliwiają odbiór sygnału telewizyjnego za pomocą dekodery dostępnych na rynku.

Odnośnie nadawców satelitarnych spoza Polski, ich przejście na emisję cyfrową pozostaje poza możliwością oddziaływania państwa polskiego. Ich odbiorcy będą albo sami podejmowali decyzję o zakupie sprzętu do odbioru sygnału satelitarnego po jego cyfryzacji (w większości to już się stało), albo też przechodzili na odbiór naziemny.

Zachowanie neutralności technologicznej, tak jak w przypadku operatorów kablowych, gwarantuje ustawa Prawo telekomunikacyjne.

1.3. Naziemna telewizja cyfrowa (DVB-T)

Podczas Regionalnej Konferencji Radiokomunikacyjnej RRC-04 Międzynarodowego Związku Telekomunikacyjnego (ITU) wskazano na cztery metody odbioru DVB-T w Europie: stały odbiór z anteny dachowej (stacjonarny), odbiór przenośny na zewnątrz, wysokiej jakości odbiór przenośny wewnątrz budynków oraz w ruchu (mobilny).

W pierwszej fazie wdrażania naziemnej telewizji cyfrowej uruchomione zostaną metodą wyspowa dwa ogólnokrajowe naziemne multipleksy cyfrowe. Znajdą się w nich przede wszystkim programy ogólnokrajowe i ponadregionalne obecnie rozpowszechniane drogą naziemną (w sumie siedem programów) oraz wybrane programy satelitarne.⁷ Wiele jednak wskazuje na to, że od początku wdrażania naziemnej telewizji cyfrowej w Polsce będzie zastosowany standard kompresji obrazu MPEG-4. Liczba programów wtedy odpowiednio wzrośnie. (patrz rozdz. 2.1.3.)

Planuje się, że odbiór programów w dwóch pierwszych multipleksach będzie bezpłatny.

⁷ „Strategią przejścia z techniki analogowej na cyfrową w zakresie telewizji naziemnej”, s. 8.

1.3.1. Uczestnicy rynku DVB-T

Naziemna telewizja cyfrowa zorganizowana zostanie w postaci naziemnych multipleksów cyfrowych. Z formalnego punktu widzenia, głównymi uczestnikami rynku DVB-T będą:

- nadawcy
- dostawcy usług dodatkowych
- operatorzy multipleksów
- operatorzy techniczni
- operatorzy udogodnień towarzyszących
- producenci urządzeń, służących do odbioru końcowego.

Nie można wykluczyć funkcjonowania rozmaitych podmiotów rynkowych w więcej niż jednej roli, niemniej w każdej z nich będą one podlegały innym przepisom, odnoszącym się do tego konkretnego aspektu ich działalności. Łączenie ról rodzi problemy z zakresu ochrony konkurencji (patrz rozdział 3.4.).

Rolą nadawcy jest dostarczenie operatorowi strumienia danych zawierających programy telewizyjne. Nadawcami mogą być obecni nadawcy lub nowe podmioty. W obu przypadkach niezbędne jest uzyskanie koncesji na program rozpowszechniany w sposób cyfrowy drogą rozsiewczą naziemną. Może to się odbyć w drodze postępowania koncesyjnego lub zmiany istniejących koncesji.

Dostawcy usług dodatkowych udostępniają swoje usługi operatorom multipleksu bezpośrednio lub poprzez operatorów systemu dostępu warunkowego.

Operator multipleksu odbiera programy/usługi od indywidualnych nadawców lub podmiotów, którym zlecił wykonanie udogodnień towarzyszących i usług dodatkowych, łączy je w zespolony strumień i przesyła drogą naziemną rozsiewczą do użytkowników końcowych. Rolą operatora multipleksu jest nie tylko zestawianie, ale i marketing pakietów programowych oraz usług przesyłanych w poszczególnych kanałach. Aby móc wykonywać swoje zadania, operator multipleksu zawiera odpowiednie umowy z nadawcami oraz operatorami technicznymi. Operator multipleksu nie ponosi odpowiedzialności za treści zawarte w programach.

Operatorem technicznym jest podmiot świadczący usługę multipleksowania sygnału na zlecenie operatora multipleksu i świadczący usługę technicznej emisji sygnału (teoretycznie role te również mogą być rozdzielone). W chwili obecnej na rynku funkcjonuje jeden liczący się operator techniczny, który dysponuje własną infrastrukturą emisyjną obejmującą cały kraj.

W pierwszym etapie cyfryzacji telewizji naziemnej, w dwóch pierwszych multipleksach znajdują się istniejące naziemne ogólnokrajowe i ponadregionalne programy analogowe. Należy spodziewać się, że w tym okresie głównym źródłem przychodów operatorów będą opłaty nadawców z tytułu rozpowszechniania ich programu w multipleksie. Operator techniczny będzie pobierał opłaty za udostępnienie infrastruktury emisyjnej lub świadczenie usług emisyjnych.

Operatorzy udogodnień towarzyszących to podmioty świadczące usługę dostępu warunkowego (CA) lub elektronicznego przewodnika po programach (EPG) na zlecenie operatora multipleksu. Nadawcy lub dostawcy usług dodatkowych na podstawie umowy z operatorem multipleksu przekazują gotowy strumień danych do operatora udogodnień towarzyszących. Ten zestawia je lub koduje zgodnie z zaleceniami operatora multipleksu i następnie przekazuje w postaci zaszyfrowanego strumienia danych zleciodawcy, przy czym prawa do treści i jej eksploatacji ma zleciodawca. Operatorzy udogodnień towarzyszących mogą również dostarczać operatorowi multipleksu karty magnetyczne (tzw. klucze) niezbędne użytkownikom końcowym do odszyfrowania sygnału zawierającego program, informacje o programach i usługi dodatkowe.

Świadczenie usług dostarczania zmultipleksowanego sygnału zawierającego poza ofertą programową usługi towarzyszące oraz usługi dodatkowe wymaga właściwych urządzeń po stronie użytkownika końcowego. Mogą to być odbiorniki przystosowane do odbioru programów telewizyjnych, STB, dekodery oraz karty magnetyczne. Poza kartami magnetycznymi pozostałe urządzenia mogą być dostępne na wolnym rynku. W przypadku dekoderek, STB i kart magnetycznych producenci urządzeń mogą podpisywać umowy na dystrybucję ich sprzętu bezpośrednio z operatorami multipleksów lub operatorami usług towarzyszących.

1.3.2. Analiza kosztów i korzyści konwersji cyfrowej

Wprowadzenie naziemnej telewizji cyfrowej wiąże się z dużym obciążeniem finansowym dla wszystkich uczestników rynku (zarówno strony biznesowej, jak i odbiorców⁸). Są to koszty związane m.in. z:

- cyfryzacją produkcji (w większości już poniesione przez nadawców),
- w perspektywie z zakupem linii produkcyjnych na potrzeby telewizji wysokiej rozdzielczości (HDTV),
- podwójnymi kosztami emisji – analogowej i cyfrowej – w okresie *simulcastu*, potem nastąpi obniżenie kosztów emisji (wyłączenie analogu, zapotrzebowanie na niższe moce nadajników),
- modernizacją sieci nadawczych,
- zakłóceniami w programach nadawanych przez inne platformy nadawcze,
- promocją naziemnej telewizji cyfrowej,
- zakupem urządzeń końcowych (dekoderów bądź cyfrowych odbiorników telewizyjnych).

Korzyści wynikające z cyfryzacji ujawniają się z kolei przede wszystkim w dwóch planach.

Pierwsze są to korzyści policzalne, wynikające z obniżenia kosztów nadawców związanych z transmisją programów oraz z obniżenia wysokości opłat koncesyjnych.

⁸ W Wielkiej Brytanii przewiduje się, że w zależności od liczby telewizorów, magnetowidów oraz ewentualnej konieczności przystosowania anteny, koszt konwersji cyfrowej jednego gospodarstwa domowego wyniesie od 80 do 570 funtów (Andrew Edgecliffe-Johnson, „Concern over cost of digital TV switchover”, Financial Times, 19 września 2005 r.).

Czynniki te niewątpliwie przyczynią się do obniżenia barier wejścia na rynek nadawców telewizyjnych.

W znacznie większej skali dadzą się jednak poznać korzyści cyfryzacji w pozytywnych efektach gospodarczych w postaci ożywienia rynku, wzmocnienia gałęzi gospodarki opartej na wiedzy, powstania nowych miejsc pracy, dywidendy cyfrowej, a także korzyści społecznych, jak postęp w budowie społeczeństwa informacyjnego i zapobieganie wykluczeniu cyfrowemu. Komunikat Komisji Europejskiej „Electronic Communications: the Road to the Knowledge Economy”⁹ wymienia komputer, telewizją kablową, telewizję cyfrową, telefonię UMTS oraz sieci R-Lan jako drogi dostępu do tzw. usług społeczeństwa informacyjnego. Telewizja cyfrowa stanie się nieodłącznym elementem technicznej i programowej infrastruktury Społeczeństwa Informacyjnego oraz gospodarki opartej na wiedzy. Będzie – obok Internetu i telefonii UMTS - „platformą zapewniającą obywatelom dogodny i interaktywny dostęp do e-rządu, e-zdrowia, e-edukacji, e-handlu, itp. Przyczyni się też do szybkiego upowszechniania i korzystania z tych usług, do zapobiegania społecznemu wykluczeniu, promowania innowacji, zapewnienia swobody wyboru i rozwijania konkurencji”. Z punktu widzenia tempa i efektywności umożliwiania szerokim warstwom ludności dostępu do tych usług, cyfryzacja telewizji wydaje się drogą bardziej skuteczną niż oczekiwanie na podłączenie wszystkich gospodarstw domowych do Internetu lub upowszechnienie się telefonii UMTS.

Do właściwego szacunku zysków i strat konwersji cyfrowej niezbędna jest projekcja rozwoju tegoż rynku do czasu ostatecznego wyłączenia nadawania analogowego i jego kształtu w pierwszych latach nadawania wyłącznie cyfrowego.

1.3.3. Stosowane w różnych krajach formy wsparcia finansowego

Istnieją dwie istotne bariery blokujące sprawne i efektywne wprowadzenia naziemnej telewizji cyfrowej do gospodarstw domowych: niewystarczający popyt oraz niewystarczające zasoby finansowe odbiorców.

Niezbędnym krokiem ze strony Państwa zmierzającym do usunięcia pierwszej przeszkody jest przeprowadzenie kampanii informacyjno-promocyjnej. Będzie to wymagało poniesienia istotnych kosztów związanych z:

- powołaniem odpowiedzialnego zespołu operacyjnego;
- przeprowadzeniem kampanii medialnej;
- przeprowadzeniem akcji marketingu bezpośredniego (wysyłanie listów do odbiorców, itd.).

Wiele krajów europejskich przekonuje się jednak, że bez pomocy państwowej skierowanej do odbiorców nie udaje się osiągnąć pełnego nasycenia STB.

⁹ Komunikat Komisji dla Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Electronic Communications: the Road to the Knowledge Economy” COM (2003) 65 wersja ostateczna. Bruksela, 11 lutego 2003 r.

Wzrost dochodu narodowego oraz wpływów do budżetu Państwa z tytułu zwiększonej aktywności gospodarczej stymulowanej przez cyfryzację z pewnością zrekompensują nakłady z budżetu Państwa na dofinansowanie zakupu STB lub inne formy pomocy.

Ważne jest, by ewentualne wsparcie finansowane gospodarstw domowych ze strony Państwa spełniało konkretne warunki przedstawione przez Unię Europejską:

- Wsparcie powinno być skierowane do konkretnych grup społecznych, np. osób o niskich dochodach. W przeciwnym razie, część odbiorców może zwlekać z kupnem STB, licząc na to, że to Państwo pokryje za nich koszt zakupu;
- Każda decyzja o udzieleniu wsparcia musi uwzględniać zasadę neutralności technologicznej i być zgodna z zasadami wsparcia finansowego Unii Europejskiej;
- Dotowane STB powinny mieć charakter interaktywny (obsługa kanału zwrotnego);
- Wysokość dotacji powinna maleć wraz ze spadkiem cen urządzeń odbiorczych i STB.

Według dostępnych informacji większość państw europejskich udziela pomocy finansowej odbiorcom w procesie konwersji cyfrowych. Formy wsparcia finansowego zostają omówione poniżej z wykorzystaniem wybranych przykładów. Opierają się na trzech możliwych mechanizmach::

- Dofinansowanie zakupu STB, lub przyznanie ulg podatkowych osobom, które już je zakupiły;
- Wsparcie zakupu STB lub zintegrowanego cyfrowego odbiornika telewizyjnego (np. obniżka podatku VAT, nawiązanie współpracy z producentami sprzętu cyfrowego);
- Zmniejszenie kwoty abonamentu radiowo-telewizyjnego.

Dotacja na zakup STB

Warunkiem efektywnego wprowadzenia DVB-T i zarazem jednym z największych kosztów związanych z cyfryzacją jest dokonanie zakupu sprzętu niezbędnego do odbioru telewizyjnego sygnału cyfrowego przez gospodarstwa domowe. W różnych krajach europejskich cena STB przystosowanego do odbioru sygnału telewizyjnego w standardzie kompresji MPEG-2 wynosi od 50-200 euro. To samo urządzenie przystosowane do standardu MPEG-4 jest odpowiednio droższe, jednak cena jego będzie szybko spadała ¹⁰.

Wsparcie finansowe gospodarstw domowych ze strony państwa może pochodzić z abonamentu radiowo-telewizyjnego albo z budżetu państwa. .

W trakcie konwersji cyfrowej w Berlinie przeznaczono 560,000 euro na dofinansowanie zakupu STB przez osoby o niskich dochodach, uprzednio odbierające program telewizyjny z eteru. Pieniądze pochodziły wpływów abonamentowych i były przyznane przez lokalny organ regulacyjny pod warunkiem pokrycia 25% kosztów zakupu

¹⁰ W odpowiedzi na prośbę KRRiT w sprawie stworzenia ekspertyzy dotyczącej standardu MPEG-4, przedstawiciele Instytutu Łączności w przygotowanym materiale stwierdzili: „Według producentów dekoderek (np. firmy ADB) cena dekodera multistandardowego MPEG-2 i AVC/H.264 będzie w początkowym okresie większa o 30% od ceny dekodera MPEG-2. Cena dostępnego za pół roku dekodera jednostandardowego AVC/H.264 nie będzie wyższa niż dekodera MPEG-2”.

STB przez opiekę społeczną. Zgodnie z niemieckimi przepisami o opiece społecznej, każdy obywatel ma prawo do posiadania odbiornika telewizyjnego oraz do odbioru programu telewizyjnego.

Drugą formą pomocy związaną z zakupem STB są dotacje dla odbiorców pochodzące ze środków publicznych. Takie rozwiązanie rozważono w Wielkiej Brytanii a ostatecznie przyjęto Austrii, Włoszech Finlandii, USA oraz w Szwajcarii.

W Wielkiej Brytanii rozważano model, w którym niektóre gospodarstwa domowe otrzymywałyby bon, możliwy do wymienienia na konkretny model STB. Ostatecznie jednak system pomocy dla odbiorców będzie prowadzony przez nadawcę publicznego (BBC).

W Austrii powołano specjalny fundusz (Austrian Digitisation Fund) do celów wspomagania odbiorców oraz nadawców w procesie cyfryzacji. Jest on finansowany ze środków abonamentowych.

We Włoszech natomiast przyjęto rozwiązanie wprowadzenia dotacji państwowej w wysokości 150 euro (dla jednej rodziny) dla wspomagania zakupu STB (w standardzie MHP). Dzięki tej inicjatywie, rodzina musiała dopłacić jedynie 50 euro by zakupić najtańszy model STB. Akcja wywołała duże zainteresowanie odbiorców.

W Finlandii, polityka rządu dopuszcza dotowanie zakupu na STB dla osób o niskich dochodach w ramach istniejących programów pomocy społecznej.

W USA, gdzie planowanym terminem wyłączenia sygnału analogowego jest rok 2009, przewiduje się przeznaczenia do 1,5 mld dolarów (ze środków z pozyskanych z dywidendy cyfrowej) na wprowadzenie specjalnego programu subsydiowania STB.

W Szwajcarii, ze względu na wysokie pokrycie kraju sieciami kablowymi, rząd zaoferował (w 2002 r. po wyłączeniu dwóch głównych analogowych programów nadawców publicznych) pomoc niektórym gospodarstwom domowym w celu zakupienia niezbędnego sprzętu do odbioru sygnału telewizji satelitarnej.

Ulgi podatkowe

Kolejną formą wspierania nabycia STB jest obniżanie podatku od towarów i usług. Sytuacja ta miała miejsce w Hiszpanii, gdzie w lutym 2005 r. stawka VAT na STB została obniżona z 16% do 7%. Także w 2002 r. we Francji rozważano wprowadzenie obniżki podatku VAT i innych korzyści podatkowych w celu wsparcia modyfikacji anten telewizyjnych do odbioru sygnału cyfrowego oraz zakupu STB.

Zobowiązanie nadawców lub operatorów sieciowych do dostarczenia niezbędnego sprzętu odbiorczego

W niektórych krajach, państwo obliuguje nadawców i operatorów sieciowych do wspierania odbiorców w procesie konwersji.

W Wielkiej Brytanii gdzie już ponad 65% gospodarstw domowych ma dostęp do naziemnej telewizji cyfrowej, została podjęta decyzja o subsydiowaniu zakupu STB przez nadawcę publicznego BBC (ze środków abonamentowych). Do podmiotów, którym zostanie

przyznane wsparcie zalicza się osoby starsze i niepełnosprawne, w tym gospodarstwa domowe, w których co najmniej jedna osoba ma powyżej 75 lat lub jest niepełnosprawna.

W Norwegii jest możliwe, że w obliczu niskiej dostępności STB, spółka nadawcy publicznego i prywatnego (NTV) będzie musiała subsydiować zakup STB lub ustalić wysokość opłat abonamentowych poniżej progu rentowności na pierwszym etapie konwersji cyfrowej.

Zakup sprzętu na raty

Organy państwowe mogą wprowadzić system zakupu STB przez określone grupy ludności (np. osoby o niskich dochodach) na raty.

W ramach projektu konwersji cyfrowej w Berlinie udostępniono osobom o niskich dochodach możliwość zakupu set-top boksów na raty w cenie 8,50 euro miesięcznie. Zainteresowanie tą ofertą było jednak niewielkie.

1.4. Usługi dodatkowe

Jednym z ważnych walorów techniki cyfrowej w mediach jest możliwość oferowania usług dodatkowych, towarzyszących tradycyjnie rozumianym programom radiowym i telewizyjnym. Działalność tę reguluje ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. z dnia 9 września 2002 r.).

Część usług dodatkowych związana jest bezpośrednio z programem telewizyjnym, jak np. - oparte na systemie dostępu warunkowego - usługi *pay-per-view* (PPV), telewizja na życzenie (VoD), czy możliwość wprowadzenia indywidualnych „kodów rodzicielskich” blokujących dzieciom dostęp do programów przeznaczonych wyłącznie dla dorosłych.

Oddzielną grupę stanowią usługi niezależne: usługi bankowe, handel elektroniczny, poczta elektroniczna i dostęp do Internetu, gry elektroniczne, interaktywne materiały edukacyjne itp. W przypadku istnienia kanału zwrotnego¹¹, ich interaktywność daje możliwość zwiększenia udziału widzów w procesie aktywnego kształtowania adresowanego do nich przekazu.

W „Strategii przejścia z techniki analogowej na cyfrową w zakresie telewizji naziemnej” przewidziano, że udział usług dodatkowych w całkowitej przepływności multipleksu zostanie ograniczony maksymalnie do 20% w pierwszym etapie konwersji.

Dopiero na dalszym etapie cyfryzacji, proponowany charakter usług dodatkowych (jak np. usługi publiczne, nauczanie na odległość, udział usług bezpłatnych) może stanowić istotne kryterium oceny ofert w konkursie na rezerwację częstotliwości „cyfrowych”. Upowszechnienie się usług interaktywnych jest bowiem uzależnione od uruchomienia kanału zwrotnego. Przy czym kanał zwrotny w DVB-T z zasady realizowany jest za pomocą innych kanałów dostępowych niż strumień multipleksu (np. sieci telekomunikacyjnych przewodowych lub bezprzewodowych).

¹¹ Kanał zwrotny to tor transmisyjny umożliwiający przesyłanie informacji od użytkownika końcowego do operatora, w celu zamówienia lub korzystania z konkretnej usługi.

Rodzaj usług dodatkowych oferowanych w multipleksie zależy – w granicach prawa – od swobodnej decyzji operatora multipleksu i znajduje się w sferze stosunków umownych między nim a dostawcami usług, jak również, w przypadku usług płatnych, między nim a usługobiorcą. Organ regulacyjny może – w imię realizowania pozaekonomicznych interesów narodowych dotyczących kultury, języka i pluralizmu mediów – wskazać w warunkach konkursu dla operatorów multipleksu na pewne typy usług, zwłaszcza niekomercyjnych, jako na jedno z kryteriów oceny wniosku oferenta.

1.5. Udogodnienia towarzyszące

Udogodnienia towarzyszące są to, według art. 2 ust. 44 ustawy Prawo telekomunikacyjne (zwana dalej u.p.t.) „dodatkowe możliwości funkcjonalne lub usługowe związane z siecią telekomunikacyjną, umożliwiające lub wspierające świadczenie w nich usług telekomunikacyjnych lub związane z usługą telekomunikacyjną, umożliwiające lub wspierające świadczenie tej usługi [...]”. Udogodnieniami towarzyszącymi są m.in: interfejs programu aplikacyjnego (API), elektroniczny przewodnik po programach (EPG) i systemy warunkowego dostępu (CAS).

W drugiej części opracowania (patrz rozdz. 2.1.7.) omawiany jest jedynie ten aspekt udogodnień towarzyszących, który może mieć istotny wpływ na zawartość oferty programowej multipleksów i sposób jej prezentacji dla odbiorców. Kwestie technicznych standardów urzędów pozostają, zgodnie z obowiązującym prawem, poza kompetencjami KRRiT.

1.5.1. API

API jest elementem architektury STB lub iDTV. Pośredniczy między systemem operacyjnym urządzenia a programami użytkowymi niezbędnymi do korzystania z usług dostarczanych przez dostawców treści. Dostęp do API staje się szczególnie istotny w chwili pojawienia się usług interaktywnych, gdyż umożliwia dwustronną łączność z odbiorcą. Komunikat Komisji w sprawie interoperacyjności usług interaktywnej telewizji cyfrowej Unii Europejskiej z dnia 30 lipca 2004 roku stwierdza, że nie istnieją przekonujące argumenty za wprowadzeniem obowiązku wdrożenia standardów API. Zaleca jednak podjęcie przez kraje członkowskie działań mających na celu wprowadzenie interaktywnych usług cyfrowych opartych na multimedialnej platformie domowej (MHP). Uzgodnienie wspólnego standardu API należy do zadań ministra właściwego ds. łączności i zgodnie ze „Strategią przejścia z techniki analogowej na cyfrową w zakresie telewizji naziemnej” poprzedzone zostanie konsultacjami z organizacjami samorządu gospodarczego i nadawcami telewizyjnymi.

1.5.2. EPG

Istniejące platformy satelitarne już oferują EPG i należy spodziewać się, że docelowo będą oferowali ją wszyscy operatorzy (bez względu na platformę dostępu) ze względu na jej atrakcyjność dla odbiorcy. KRRiT uznaje, że EPG jest niezbędną usługą dodatkową, która powinna zostać udostępniona odbiorcom dzięki cyfryzacji.

Wskazane jest, by systemy EPG we wszystkich docelowych multipleksach miały podobny format, by umożliwić szybkie oswojenie się z nimi nowym użytkownikom; z drugiej jednak strony, wszelkie kroki podjęte w tym celu nie mogą naruszać zasad swobodnej konkurencji (patrz też rozdz. 2.1.7).

1.5.3. CAS

System dostępu warunkowego (CAS) uzależnia dostęp do transmisji radiowych lub telewizyjnych od opłacania abonamentu lub dokonania innego rodzaju wcześniejszej autoryzacji. W chwili obecnej, systemy te stosuje się przede wszystkim w telewizji kablowej oraz w przypadku satelitarnych platform cyfrowych. W przyszłości znajdują one zastosowanie przy płatnych programach DVB-T. Z punktu widzenia polityki Państwa, istotne jest by przedsiębiorcy telekomunikacyjni dostarczający systemy dostępu warunkowego oferowali usługi techniczne nadawcom „na równych i niedyskryminujących warunkach” (art. 133 ust. 1 u.p.t.). Ma to zastosowanie wówczas, gdy dostawca usługi musi wykorzystać CAS w celu dotarcia do potencjalnej grupy widzów lub słuchaczy z płatnymi przekazami. Należy jednak pamiętać, że aby dostawca programu mógł skorzystać z obowiązków operatora warunkowego dostępu, najpierw musi wprowadzić swój program do określonego systemu dystrybucyjnego, co w polskim prawie nie jest już objęte podobnymi warunkami.

Przepisem prawnym, który sprzyja przejrzystości warunków narzucanych nadawcom przez dystrybutorów oraz chroni ich przed ponoszeniem nieuzasadnionych opłat, jest pośrednio wymóg prowadzenia przez przedsiębiorców telekomunikacyjnych oddzielnej rachunkowości dla dostarczania systemów dostępu warunkowego (art. 133 ust. 2 u.p.t.). Odrębna ewidencja umożliwia czytelne powiązanie kosztów dystrybutora z marżą za usługę świadczenia dostępu warunkowego i ma wpływ na cenę końcową usługi, a to z kolei jest korzystne dla interesu publicznego, tj. dla odbiorców, którzy będą korzystali z tych systemów.

Konkurencyjne platformy telewizyjne używają obecnie z reguły różnych systemów dostępu warunkowego, co stanowi istotne utrudnienie dla konsumentów oraz barierę dla rozwoju rynku. Proces przechodzenia do wspólnego standardu jest wskazany, jednak może on trwać stosunkowo długo.

1.6. Dostępna oferta programowa

Do zadań Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1, należy projektowanie w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów kierunków polityki państwa w dziedzinie radiofonii i telewizji. Ustawa Prawo telekomunikacyjne stwierdza ponadto, że obowiązkiem Prezesa UKE jest określanie warunków konkursu na rezerwację częstotliwości „cyfrowych” w porozumieniu z Krajową Radą przy uwzględnieniu pozaekonomicznych interesów narodowych dotyczących kultury, języka i pluralizmu mediów (patrz też rozdz. 2.1.6.). Warunkiem efektywnego podejmowania rozstrzygnięć w zakresie przyszłego kształtu rynku audiowizualnego w Polsce, w tym kształtu oferty programowej naziemnej telewizji cyfrowej, jest znajomość jego stanu obecnego. Dostępna oferta programowa w zależności od platformy odbioru (telewizja naziemna, satelitarna, kablowa) przedstawiona jest poniżej.

1.6.1. Naziemna oferta analogowa

Na rynku telewizyjnym w naziemnym systemie nadawania dostępne są bezpłatnie trzy programy ogólnokrajowe (TVP1, TVP2, POLSAT) oraz dwa programy ponadregionalne (TVN, TV4) o charakterze uniwersalnym; ponadto jest jeden program regionalny (TVP3) oraz jeden program o charakterze wyspecjalizowanym społeczno-religijnym (PULS). Szczegóły na temat wymienionych programów podano w tabeli nr 5.

Tabela nr 5. Naziemne programy analogowe

	Programy publiczne			Programy koncesjonowane			
	TVP1	TVP2	TVP3	POLSAT	TVN	TVN4	PULS
Pokrycie powierzchniowe	98,7%	97,9%	68,7%	72,7 %	20,1%	13,6%	4,8%
Pokrycie ludnościowe*	99,6%	99,1%	82,1%	85,6%	42,9%	26,7%	15,9%
udział w rynku widowni (2005 r.) **	24,6%	21,7%	4,9%	16,7%	15%	2,2%	0,4%

* pokrycie ludnościowe liczone wg możliwości odbioru danego programu z nadajników naziemnych (bez odbioru w sieciach kablowych i satelitarnych)

** źródło: AGB Polska (próbę reprezentatywną 4+)

Oferta programowa naziemnych nadawców programów telewizyjnych o zasięgu ogólnokrajowym lub ponadregionalnym przedstawiona została w tabeli nr 6.

Tabela nr6. Struktura gatunkowa programów naziemnych w 2004 roku

	Programy koncesjonowane				Programy publiczne	
	POLSAT	TVN	TV4	PULS	TVP1	TVP2
Roczny czas nadawania	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Informacje	4,7%	2,8%	1,9%	0%	7,1%	6,4%
Publicystyka	3,9%	3,9%	8,8%	22%	16,4%	7%
Film fabularny	33,4%	26,7%	40,5%	37%	42,5%	34,8%
Film dokumentalny	0,2%	1,5%	4,3%	12%	6,4%	8,7%
Rozrywka (audycje słowne i słowno-muzyczne)	13,9%	34,4%	6,8%	0%	2,6%	8,6%
Poradnictwo i elementy edukacji	1,5%	7,0%	3,2%	3%	3%	6,7%
Sport	4,2%	2,0%	3,1%	1%	5,6%	6,9%
Religia	0,4%	0,0%	0,0%	6%	1,6%	0,5%
Muzyka poważna	0,0%	0,0%	0,0%	1%	0,1%	1%
Muzyka rozrywkowa	13,9%	0,5%	10,5%	2%	2,9%	6%
Widowiska teatralne	0,0%	0,0%	0,0%	0%	0,7%	0,6%
Autopromocja, zwiastuny	9,3%	4,7%	5,9%	5%	3,1%	2,8%
Reklama i inne płatne elementy	14,7%	16,5%	15,0%	11%	7,6%	6,7%

Nadawcy publiczni i koncesjonowani o charakterze uniwersalnym preferowali podobne gatunki. Podobnie jak w latach ubiegłych podstawą część oferty stanowi film fabularny (dla programów ogólnokrajowych publicznych – 39,4% czasu antenowego, dla koncesjonowanych – 33,3%). Publicystyka zajmuje drugie miejsce w programach publicznych (12,1%), a trzecie w programach koncesjonowanych (5,4%). Znaczący udział w programach koncesjonowanych ma rozrywka (18,9%), w programach publicznych film dokumentalny (7,6%).

Wyraźny jest podział widowni pod względem wieku¹²: programy koncesjonowane oglądane są głównie przez osoby młode lub w średnim wieku, natomiast programy telewizji publicznej - przez osoby starsze (udział osób po 45 roku życia w widowni TVP1 i TVP2 dla obu programów wynosi po 60%¹³). Analizując strukturę wykształcenia osób oglądających omawiane programy, widać że w grupie widzów telewizji publicznej był wyższy wskaźnik osób z wyższym wykształceniem niż w programach koncesjonowanych (od 2 do 3 %).

Spośród dziewięciu lokalnych nadawców programów telewizyjnych, własny program lokalny emitowało czterech nadawców: Studio NTL (11% całości rocznego programu), Telewizja Dolnośląska (10%), TV Legnica (9%), TV Lubią (7%). We wszystkich tych programach pasma lokalne były wyraźnie wydzielone z całości emitowanego programu. W pozostałym czasie nadawany był program TV 4, oprócz Lubania, gdzie transmitowano program TV Polonia.

Strukturę gatunkową programów lokalnych przedstawia tabela nr 7.

Tabela nr 7. Struktura gatunkowa programów lokalnych

Roczny czas nadawania	Telewizja Dolnośląska		Studio NTL Radomsko		Telewizja Legnica		Telewizja Lubią	
	802 godz.	100%	873 godz.	100%	675 godz.	100%	536 godz.	100%
Informacje	208	26%	382	44%	259	38%	69	13%
Publicystyka	379	47,2%	150	17%	221	33%	48	9%
Audycje poradnicze	35	4.3%	95	11%	50	7%	24	4%
Sport	113	14%	40	5%	65	10%	12	2%
Audycje rozrywkowe	12	1,5%	85	10%	0	0%	16	3%
Muzyka rozrywkowa	34	4%	0	0%	50	7%	10	2%
Religia	0	0%	44	5%	0	0%	3	
Autopromocja i płatne elementy programu	21	3%	77	8%	30	4%	354	67%

Pozostali nadawcy (Telewizja Aval, Telewizja Bryza, Telewizja Zielona Góra i Telewizja Vigor) transmitowali w całości program TV 4.

1.6.2. Satelitarna oferta programowa

Wśród 36 programów satelitarnych koncesjonowanych przez KRRiT zdecydowaną większość stanowią programy wyspecjalizowane (30):

¹² Na podstawie badania TNS OBOP (grupa reprezentatywna 4+)

¹³ ADH% - to % wybranej grupy docelowej w stosunku do całkowitej widowni danego programu

- 2 społeczno- i edukacyjno – religijne (Telewizja NIEPOKALANÓW II – emisja zawieszona i TRWAM);
- 2 dla dzieci i młodzieży (MiniMini i ZIG–ZAP d. Minima);
- 2 dokumentalne (PLANETE i CZAS – emisja zawieszona);
- 2 informacyjne (TVN–24” i TV Biznes);
- 2 sportowe (Canal+Niebieski i POLSAT SPORT);
- 3 rozrywkowe (TELE 5, iTV, 4.funtv);
- 3 edukacyjne (EDUSAT, EDUSAT BIS i EDUSAT BIS 2);
- 5 filmowych (ALE KINO, CANAL+, CANAL+Żółty, TVN 7, KINO POLSKA),
- 6 kanałów ma charakter specjalistyczny i kieruje swoją ofertę do określonej grupy widzów zainteresowanych daną dziedziną: kulturalny TVP KULTURA, motoryzacyjny TVN TURBO, poświęcony sportom konnym HIPPIKA, pogodowy TVN METEO oraz prezentujący zawartość programów telewizyjnych TV PILOT (emisja zawieszona);
- 2 programy zawierają porady oraz ukazują zdrowy styl życia, wiedzę z zakresu pielęgnacji ciała, odżywiania, profilaktyki chorób i sposobów zachowania sprawności fizycznej i umysłowej. Są skierowane głównie do kobiet TVN STYLE i poświęcony promocji zdrowia POLSAT ZDROWIE I URODA;
- 1 program telesprzedazowy Telezakupy MANGO 24;
- 4 programy uniwersalne, w których oprócz filmów istotne miejsce zajmuje rozrywka, poradnictwo, publicystyka TMT, POLSAT 2, MOJA TV. W tej grupie znajduje się także TVN International, na którego ofertę składają się poszczególne pozycje ze wszystkich tworzonych przez TVN programów przeznaczone dla polskiego widza poza granicami kraju, emisja tych programów dostosowana jest to innych pasm czasowych (Europa, Ameryka);
- 2 koncesje satelitarne dotyczą programów nadawanych naziemnie na podstawie odrębnych koncesji (TV 4 i TVN).

Nowe polskie programy satelitarne tworzone są głównie z myślą o rozprowadzaniu na platformach cyfrowych. Najbardziej dotychczas pojemne kanały tematyczne, jak rozrywka, film, sport, zostały uzupełnione programami bardziej sprofilowanymi. Wystartowały skierowane do kobiet TVN Style, adresowany do Polaków mieszkających za granicą TVN International, medyczny Polsat Zdrowie i Uroda, motoryzacyjny TVN Turbo, rozrywkowy (interakcyjny) 4 fun TV, ekonomiczno-informacyjny TV Biznes. CANAL+ Cyfrowy uporządkował swoją ofertę dla dzieci i młodzieży, powołując nowy program dla najmłodszych pn. MiniMini i zmieniając nazwę oraz docelowego adresata funkcjonującego już programu MiniMax na ZigZap. Również ten sam nadawca przejął od francuskiego nadawcy rozpowszechnianie programu dokumentalnego pn. Planete. Najwięcej inicjatywy w tworzeniu nowych programów wykazywały trzy grupy medialne: CANAL+ Cyfrowy, POLSAT i TVN, które dysponowały ponad połową wszystkich rozpowszechnianych programów satelitarnych. CANAL+ rozpowszechniał w 2004 r. siedem programów tematycznych: trzy filmowe, dwa dla dzieci, sportowy i dokumentalny. Spółka TVN proponowała pięć programów: dwa informacyjne, filmowo-rozrywkowy, dla kobiet i motoryzacyjny, a POLSAT – trzy programy: uniwersalny, sportowy i medyczny.

CYFRA+ ma w swojej ofercie pięć pakietów abonamentowych (plus 5 pakietów dodatkowych). W ramach najdroższego pakietu abonent ma dostęp do 66 programów radiowych i telewizyjnych (w tym 60 po polsku) oraz dostęp do kilkuset programów niekodowanych rozpowszechnianych za pomocą satelitów HotBird. CYFRA+ oferuje abonentom dostęp do 2 ofert „Premium” (CANAL+Multiplet i HBO MaxPak) zawierających nowe filmy kinowe oraz transmisje z wydarzeń sportowych.

POLSAT CYFROWY oferuje jeden pakiet podstawowy (15 programów telewizyjnych i 6 radiowych) z możliwością rozszerzenia o kolejne 5 programów (w tym program erotyczny Playboy POLSKA) oraz dostęp do kilkuset programów niekodowanych rozpowszechnianych za pomocą satelitów HotBird i Astra. Oferowane są również usługi interaktywne tj. EPG, informacje o pogodzie, gry, SMS, e-mail oraz usługi bankowe.

Wśród 36 koncesjonowanych przez KRRiT programów satelitarnych, 25 programów znajduje się przynajmniej na jednej z satelitarnych platform cyfrowych (20 na platformie CYFRA+, 15 na platformie POLSAT CYFROWY).

Większość programów nadawców satelitarnych nie związanych z właścicielami platform obecnych jest na obu platformach, jak np. programy z grupy Discovery, Animal Planet, Reality TV, Cartoon Network, Fox Kids, Eurosport, BBC World, CNBS, CNN, TVN, TVN24, Kino Polska, TCM, Tele 5 itd. Różnice programowe rysowały się przede wszystkim w umieszczaniu w ofercie ogólnopolskich programów publicznych TVP1, TVP2 (obecne jedynie w Cyfrze+), liczbie programów własnych (Polsat, Polsat Sport i Polsat: Zdrowie i uroda w Polsacie Cyfrowym i Canal+ Polska, Canal+ Żółty, Canal+ Niebieski, dla dzieci Minima/ZigZap, MiniMini oraz filmowy Ale Kino na Cyfrze+), objętości kanałów filmowych (8 w Cyfrze+ i 4 w PolskaCIE CyfrowyM).

Wśród koncesjonowanych programów nie będących w ofercie platform większość to programy obecnie nie nadawane – 6 koncesji (zawieszono nadawanie lub jeszcze nie rozpoczęto nadawania) oraz koncesje na nadawanie programów edukacyjnych wspomagających nauczanie w Wyższej Szkole Społeczno-Ekonomicznej – trzy koncesje (programy EDUSAT).

Platforma Cyfra+ proponowała swoim abonentom liczne usługi interaktywne: magazyn abonentów informujący o zawartości programów, serwis Cyfra+ Pogoda, konsolę gier interaktywnych Cyfra+ Gry, elektroniczny przewodnik po programie, standard Kino domowe (możliwość wyboru wersji filmu, obraz w formacie 16:9, dodatkowe informacje o filmie itp.), usługi SMS i komórkowy menedżer piłkarski Canal+ Sport. Natomiast abonenci Polsatu Cyfrowego mieli dostęp do elektronicznego przewodnika po programie, do prognozy pogody, aplikacji e-mail (korzystanie z poczty elektronicznej), wysyłania SMS, przewodnika (porady oraz propozycje rozwiązań najczęściej spotykanych problemów technicznych), gier i do usługi TV Banking.

Programy satelitarne są też rozprowadzane w sieciach telewizji kablowej oraz docierają do posiadaczy zestawów do odbioru indywidualnego (w przypadku programów niekodowanych).

1.6.3. Oferta programowa sieci kablowych

Obecnie można uzyskać wpis na ponad 400 programów dostępnych drogą satelitarną lub w sieciach telewizji kablowych, z czego ponad 50 emitowanych jest w języku polskim.

Operatorzy telewizji kablowych, poza rozprowadzaniem programów wytworzonych przez innych nadawców, coraz chętniej rozpowszechniają własne programy koncesjonowane. Koncesje takie są udzielane na programy emitowane od 10 minut w tygodniu, do kilku godzin dziennie. Dotychczas Przewodniczący KRRiT wydał 282 koncesji na rozpowszechnianie programów w sieciach telewizji kablowej.

Własne programy koncesjonowane operatorów kablowych są głównie poświęcone tematyce lokalnej.

Wnioski

W Polsce dostęp do bogatej oferty programowej ma jedynie ok. 50% gospodarstw domowych, korzystających z telewizji kablowej lub satelitarnej.

W bezpłatnej ofercie, której odbiór jest możliwy poprzez anteny indywidualne bądź zbiorcze, dostępne jest 7 programów naziemnej telewizji analogowej, w większości o charakterze uniwersalnym. Niepełne pokrycie kraju sygnałem telewizyjnym powoduje, że wszystkie 7 naziemnych programów można odbierać jedynie w kilku miastach i ich okolicy. Wszyscy widzowie mają możliwość odbioru jedynie dwóch programów telewizji publicznej. Cztery programy telewizyjne (TVP1, TVP2, TVP3 i Polsat) dostępne są dla około 75% ludności. Pozostałe programy dostępne są wokół kilku, kilkunastu aglomeracji miejskich.

Specyfika sieci kablowych powoduje, że ten rodzaj telewizji dostępny jest głównie w miastach. Oznacza to, że osoby mieszkające na terenach nieobjętych siecią telewizji kablowej (głównie tereny wiejskie i małomiasteczkowe) mogą uzupełnić swoją ofertę o bardziej wyspecjalizowane programy jedynie poprzez wybór jednej z dwóch platform satelitarnych.

Anteny satelitarne ma około 30% gospodarstw domowych, a średni udział w widowni programów satelitarnych nie przekracza 2% (patrz tabela nr 8).

Tabela nr 8 Udział w rynku widowni wybranych programów satelitarnych (2005 r.)

	TVN7	TVN24	TV Polonia	CN/TCM	Eurosport	Jetix/Fox Kids	Discovery	Polsat2_ info
Udział w rynku widowni (SHR ¹⁴)	1,59%	1,22%	0,95%	0,82%	0,58%	0,62%	0,46%	0,40%

źródło: AGB Polska (próba reprezentatywna 4+)

Porównanie liczby gospodarstw domowych mających dostęp do telewizji kablowej i satelitarnej z oglądalnością oferowanych przez nie programów prowadzi do wniosku, że największą popularnością cieszą się programy ogólnodostępne, a kanały tematyczne traktowane są jako istotne uzupełnienie oferty o charakterze uniwersalnym. W sumie wśród stacji telewizyjnych, które można odbierać za pomocą anteny satelitarnej lub sieci kablowej,

¹⁴ Udział wybranego kanału lub programu w oglądalności w danym odcinku czasu wyrażany jako procent osób oglądających dany kanał w stosunku do osób oglądających wszystkie kanały w danym czasie. Może odnosić się do całej populacji lub węższej grupy docelowej.

największą oglądalność (AMR¹⁵) ma kanał Discovery (12%). Kolejne miejsca zajmują: TVN 24 – 6% oraz MTV i Animal Planet - po 5%. Dalsze pozycje zajmują: Eurosport, Canal+, Viva, TVN 7 i National Geographic (po 4%) oraz TVN Turbo, TVP Polonia i TVN Style (po 3%).¹⁶ W zestawieniu tym dominują programy tworzone z myślą o polskim odbiorcy (produkcja rodzima lub regionalizacja programu ogólnopolskiego). Oznacza to, że polski widz preferuje programy uwzględniające polską specyfikę, w których poruszane są bliskie mu tematy. Tendencję tą potwierdzają sieci kablowe, które w większości składają wnioski koncesyjne na rozpowszechnianie własnego programu o charakterze lokalnym.

Biorąc pod uwagę zasięg techniczny analogowych programów naziemnych, ograniczenia techniczne sieci kablowych oraz odpłatność zarówno tych ostatnich, jak i platform satelitarnych, należy stwierdzić, że ten stan rzeczy może przyczynić się do pogłębienia różnic kulturowych i cywilizacyjnych pomiędzy regionami zurbanizowanymi i wiejskimi oraz pomiędzy poszczególnymi grupami społecznymi w zależności od ich zamożności.

W tej sytuacji naziemna telewizja cyfrowa może spełnić ważną rolę społeczną, dzięki pokryciu swoim zasięgiem całego terytorium kraju oraz dzięki wzbogaconej ofercie programowej. Po pierwsze obecnie istniejące programy naziemne osiągną prawie 100% pokrycie powierzchni kraju. Po drugie powszechnie dostępna oferta programowa może zostać uzupełniona o nowe propozycje, tworzone specjalnie dla polskiego widza.

¹⁵ Podstawowy wskaźnik określający wielkość widowni oglądającej dany program lub kanał telewizyjny w określonym odcinku czasu. Odnosi się do całej populacji lub określonej grupy celowej. AMR dla dłuższego niż jedna minuta odcinka czasu liczy się jako sumę AMR minutowych podzielonych na liczbę minut w odcinku czasu.

¹⁶ Biuro Badania Opinii i Rynku Estymator (próba reprezentatywna w wieku od 14 do 79 lat).

2. DZIAŁALNOŚĆ KRRiT

Ustawa o przekształceniach i zmianach w podziale zadań i kompetencji organów państwowych właściwych w sprawach łączności, radiofonii i telewizji wyznacza następujące podstawowe zadania dla KRRiT w zakresie cyfryzacji:

- 1) Współdziałanie w określaniu warunków konkursu na rezerwację częstotliwości. Prezes UKE, określając warunki w porozumieniu z Przewodniczącym KRRiT, będzie uwzględniał dodatkowe obowiązki i zadania przedsiębiorcy telekomunikacyjnego w zakresie zawartości programowej, w tym warunki dotyczące transmisji obowiązkowej, przy uwzględnieniu pozaekonomicznych interesów narodowych dotyczących kultury, języka i pluralizmu mediów (patrz rozdz. 2.1.);
- 2) Przyznawanie koncesji na programy rozpowszechniane drogą cyfrową (patrz rozdz. 2.2.).

Ponadto Prezes UKE jest zobowiązany do:

- działania w uzgodnieniu z KRRiT w sprawie planów zagospodarowania częstotliwości przeznaczonych do rozpowszechniania programów radiowych i telewizyjnych; ;
- podejmowania w porozumieniu z KRRiT decyzji w sprawie rezerwacji częstotliwości niezbędnych do wykonywania ustawowych zadań przez spółki (radiofonii i telewizji publicznej) oraz określania warunków wykorzystania tych częstotliwości;
- dokonywania, zmieniania i cofania - w porozumieniu z KRRiT - rezerwacji częstotliwości na cele rozprowadzania programów radiofonicznych lub telewizyjnych;
- zmieniania - w uzgodnieniu z KRRiT - warunków wykorzystania lub cofnięcia rezerwacji częstotliwości przeznaczonych do rozpowszechniania programów radiofonicznych lub telewizyjnych;
- podejmowania - w porozumieniu z KRRiT - decyzji w sprawie zakazania wykonywania działalności telekomunikacyjnej, zmiany lub cofnięcia rezerwacji częstotliwości, zasobów orbitalnych w odniesieniu do działalności polegającej na rozpowszechnianiu programów radiowych i telewizyjnych;

Zadania te wymagają wskazania przez KRRiT celów i zasad, którymi będzie kierowała się w tym zakresie swojej działalności.

2.1. Warunki konkursu na rezerwację częstotliwości „cyfrowych”

2.1.1. Podmiot rezerwacji częstotliwości

Do rozpowszechniania lub rozprowadzania programu dochodzi w wyniku umieszczenia go w sygnale multipleksu na podstawie rezerwacji częstotliwości przyznanej przedsiębiorcy odpowiedzialnemu za zespolenie sygnału w sposób nie naruszający interesów

nadawców programów oznaczonych decyzji. Sformułowania zawarte w u.p.t. sugerują, że ustawodawca projektując zapisy dotyczące rezerwacji częstotliwości przeznaczonych do rozpowszechniania lub rozprowadzania programów w sposób cyfrowy, drogą rozsiewczą naziemną, miał na myśli jeden podmiot na rzecz którego dokonuje się rezerwacji, mimo, że art. 114 ust. 6 dopuszcza możliwość rezerwacji częstotliwości na rzecz kilku podmiotów. Jednocześnie ustawa nie określa (a co za tym idzie nie ogranicza) rodzaju podmiotów gospodarczych, uprawnionych do ubiegania się o przyznanie im omawianych częstotliwości.

W wyniku nowelizacji u.p.t. w 2004 r., nadawca przestaje być podmiotem dysponującym zarówno koncesją i rezerwacją częstotliwości. Rolę te zostały formalnie oddzielone i rezerwacja częstotliwości cyfrowych nie jest niezbędna dla nadawcy w celu rozpowszechniania lub rozprowadzania programu. Częstotliwości cyfrowe stwarzają bowiem możliwość umieszczenia w sygnale więcej niż jednego programu. Stąd potrzeba, aby rolę tę powierzyć wyspecjalizowanym przedsiębiorstwom telekomunikacyjnym. Rolą operatorów multipleksów będzie świadczenie dla nadawców posiadających koncesję usługi telekomunikacyjnej polegającej na przekazywaniu sygnału multipleksu zawierającego oznaczony program nadawcy w zestawieniu z innymi programami.

Wskazanie podmiotu pełniącego rolę operatora multipleksu odbywać się będzie w drodze konkursu na rezerwację częstotliwości na cele rozprowadzania programów radiofonicznych lub telewizyjnych w sposób cyfrowy drogą rozsiewczą naziemną. Decyzja rezerwacyjna określi w sposób zupełny konkretne warunki rezerwacji częstotliwości cyfrowych dla oznaczonego w niej podmiotu, m.in. poprzez wymienienie z nazwy programów wchodzących w skład zespolonego sygnału.

W trakcie prowadzonych przez KRRiT konsultacji publicznych projektów dokumentów dotyczących uruchomienia naziemnej telewizji cyfrowej, niektórzy uczestnicy zaprezentowali stanowisko, że operator multipleksu to potrzeba techniczna, a nie prawna czy rynkowa. Ich zdaniem „prawo wymaga tylko ustalenia dysponenta (-ów) częstotliwości, a rynek atrakcyjnej oferty i jej promocji. [...] W tej sytuacji przymus wyodrębnienia operatora wyposażonego w wyłączne uprawnienia prowadzić może do narzucenia nieuzasadnionego pośrednictwa, wbrew potrzebom konkurencji i konsumentów. Należałoby raczej (zgodnie z art. 114. ust. 6 prawa telekomunikacyjnego) dokonać rezerwacji tej samej częstotliwości (multipleksu) dla kilku użytkowników – nadawców programów. Do nich należałoby powołanie podmiotu, który świadczyłby usługę operatora.”. Przywołuje również kwestie ekonomiczne stwierdzając, że „realny zysk operatora to dodatkowy koszt konwersji cyfrowej”.

Jak już wspomniano, nie ma ustawowych, podmiotowych ograniczeń co do oferentów. Przyjęcie przedstawionego stanowiska wykluczyłoby z postępowania konkursowego wszystkie podmioty nie będące nadawcami. W konsekwencji mogłoby prowadzić do utrwalenia obecnej struktury nadawców i zawęzić - ze szkodą dla widza - rywalizację programową do trzech już istniejących nadawców. Należy przy tym zaznaczyć, że interesy nadawców naziemnych programów zostały zabezpieczone poprzez planowane wprowadzenie już istniejących naziemnych programów analogowych do dwóch pierwszych multipleksów.

Ponadto dokonanie rezerwacji tej samej częstotliwości (multipleksu) dla kilku użytkowników-nadawców programów jest niemożliwe do spełnienia w procedurze konkursowej, która musi prowadzić do wyłonienia zwycięzcy.

Z drugiej strony ustawa nie wyklucza sytuacji, w której operatorem multipleksu może stać się nadawca, lub osoba prawna z jego udziałem. Jedynym ograniczeniem dla niektórych podmiotów może być zasada zachowania warunków konkurencyjności, która zgodnie z art. 116 ust. 5 pkt 2 jest decydującym kryterium oceny ofert konkursowych.

2.1.2. Tryb rezerwacji częstotliwości a metoda konwersji

W „Strategii przejścia z techniki analogowej na cyfrową” przyjęto zasadę konwersji przyspieszonej, tzn. etapowego budowania sieci ogólnokrajowej w oparciu o tzw. wyspy¹⁷.

Zasięg multipleksów rozbudowywany będzie na bazie sieci wieloczęstotliwościowych. Oznacza to, że zarówno w ramach jednej wyspy, jak i kolejnych, mamy do czynienia z różnymi częstotliwościami. Zgodnie z u.p.t. - w przypadku braku dostatecznych zasobów częstotliwości – rezerwacji częstotliwości na cele rozprowadzania programów dokonuje się w drodze konkursu. Ustawa dopuszcza w trybie art. 118 możliwość odstąpienia od konkursu w drodze decyzji Prezesa UKE, lecz przypadek ten obligatoryjnie musi zostać poprzedzony postępowaniem konsultacyjnym.

Przyjęta metoda „wyspowej” konwersji cyfrowej oraz uregulowania prawne stwarzają pewną trudność w organizowaniu konkursów na rezerwację częstotliwości dla operatorów multipleksów. Intencją jest bowiem tworzenie dla nich sieci ogólnokrajowych, by zagwarantować odbiorcom na terenie całego kraju dostęp do tej samej oferty naziemnej telewizji cyfrowej. Rodzi to dylematy w jakim trybie (konkursowym, zwolnienia z konkursu, czy mieszanym) zbudowane zostaną sieci ogólnokrajowe, będące sumą różnych częstotliwości uzupełnianych w czasie. Przeprowadzanie postępowania konkursowego na każdą częstotliwość osobno jest nieracjonalne. Może doprowadzić do sytuacji, w której w ramach jednej wyspy lub jednej sieci ogólnokrajowej mamy różne podmioty w roli operatora multipleksu. Zarówno sieci, jak i wyspy należy zatem traktować jako niepodzielną całość.

Od decyzji Prezesa UKE zależy, czy konkurs na rezerwację częstotliwości dla operatora multipleksu będzie dotyczył jedynie wysp, czy też sieci ogólnokrajowej. Z punktu widzenia polityki Państwa lepszym rozwiązaniem wydaje się być ogłoszenie konkursu na ogólnokrajowego operatora multipleksu w celu zagwarantowania odbiorcom na terenie całego kraju dostępu do tej samej oferty naziemnej telewizji cyfrowej.

Prawdopodobnie w terminie ogłaszania pierwszych konkursów na sieci ogólnokrajowe nie jest możliwa – z powodu braku wolnych częstotliwości - rezerwacja sieci częstotliwości pokrywających cały kraj, lecz jedynie pierwsze dwie wyspy.

Proponowany przez KRRiT model ogłoszenia o konkursie na częstotliwości „cyfrowe” przewidywał przeprowadzenie konkursu jedynie na pierwszą wyspę i nie przewidywał konkursu na kolejne częstotliwości służące do osiągnięcia przez multipleks zasięgu ogólnokrajowego. KRRiT zamierzała skorzystać z delegacji zawartej w art. 118 u.p.t., aby zapobiec konieczności przeprowadzania odrębnych konkursów na kolejne wyspy uzupełniające sieć ogólnokrajową. Projektowano, że podmiot - który uzyska rezerwację na pierwszą wyspę i będzie wypełniał jej warunki bez poważnych zarzutów – otrzyma w trybie odstąpienia od konkursu rezerwację kolejnych częstotliwości (uzupełniających zasięg sieci ogólnokrajowej zgodnie z planem zagospodarowania częstotliwości). Takie podejście wymaga nałożenia dodatkowych obowiązków na operatora, w celu zagwarantowania utworzenia multipleksu o zasięgu ogólnokrajowym. W projekcie ogłoszenia o konkursie na pierwsze częstotliwości zawarty został, jako istotny, warunek rezerwacji polegający na

¹⁷ Można wprawdzie spotkać się z tezą, że dzięki standardowi MPEG-4 można by zrezygnować z metody „wyspowej” i połączyć częstotliwości przeznaczone dla dwóch pierwszych multipleksów w sposób pozwalający rozpocząć konwersję od uruchomienia jednego multipleksu dysponującego siecią ogólnokrajową. W multipleksie tym można by rzeczywiście udostępnić wszystkich 7 istniejących programów naziemnych i tym samym zrealizować cel odtworzenia w telewizji cyfrowej dostępnej oferty analogowej, jednak zupełny brak nowych programów mógłby oznaczać małe zainteresowanie odbiorców kupnej dekodery do odbioru telewizji cyfrowej, a tym samym zagrożenie sukcesowi całego procesu konwersji.

zobowiązaniu oferenta do rozbudowy sieci multipleksu o kolejne wyspy (bądź częstotliwości) w oparciu o tzw. pierwszą wyspę, w miarę jak będą zwalniane kolejne częstotliwości. Niedopełnienie tego warunku mogłoby być przyczyną cofnięcia decyzji rezerwacyjnej. Przeprowadzanie kolejnych częstotliwości miało odbywać się w trybie zmiany dokonanych już rezerwacji.

Wydaje się zasadne podtrzymanie modelu, w którym konkurs jest przeprowadzony na ogólnokrajowych operatorów multipleksów i pierwszą rezerwację częstotliwości operatorzy ogólnokrajowi otrzymają w drodze konkursu, a kolejne, uzupełniające częstotliwości na rzecz budowy multipleksu o zasięgu krajowym zostaną dla nich zarezerwowane w trybie odstąpienia od konkursu na podstawie decyzji Prezesa UKE.

Jak wspomniano powyżej, art. 118 u.p.t. stwierdza, że każda decyzja o odstąpieniu od konkursu musi być poprzedzona postępowaniem konsultacyjnym. Nowelizując ustawę Prawo telekomunikacyjne należy zatem uwzględnić, że przy tworzeniu ogólnopolskiego multipleksu metodą wyspową w oparciu o sieć wieloczęstotliwościową (dokonując rezerwacji kolejnych częstotliwości w ramach jednej sieci multipleksu), odstąpienie od konkursu nie wymaga przeprowadzenia postępowania konsultacyjnego.

Prostsze procedury można będzie zastosować, gdy w momencie ogłoszenia pierwszego konkursu będzie istniała pełna, ogólnokrajowa sieć dla operatora multipleksu. Być może będzie to możliwe w wyniku zakończenia uzgodnień międzynarodowych podczas Regionalnej Konferencji Radiokomunikacyjnej ITU, zaplanowanej na czerwiec 2006 r.

W tej sytuacji operator multipleksu w decyzji rozstrzygającej konkurs otrzymałby rezerwacje na pełen zestaw częstotliwości i mógłby rozpocząć emisję w całym kraju. Oznaczałoby to dla nadawców ponoszenie w okresie *simulcastu* kosztów podwójnej emisji na całym terenie ich technicznego zasięgu. Przy wariacie wyspowym koszty te rozłożone są w czasie. Ponadto w przypadku nie ustalenia administracyjnej i sztywnej daty wyłączenia sygnału analogowego, odbiorcy mogą nie mieć wystarczającej motywacji do nabycia urządzeń umożliwiających odbiór telewizji cyfrowej.

2.1.3. Standard kompresji

Określenie standardu kompresji obrazu telewizyjnego jest dla wszystkich rynkowych graczy (m.in. operatorów multipleksów, nadawców, producentów urządzeń odbiorczych) ważnym elementem ogłoszenia konkursu na rezerwację częstotliwości na cele rozprawiania programów radiofonicznych lub telewizyjnych.

W chwili obecnej wybór standardu kompresji sygnału obrazu telewizyjnego sprowadza się do dwóch standardów MPEG-2 i MPEG-4/H.264/AVC (dalej: MPEG-4). Ma to istotny wpływ na dwa kluczowe czynniki decydujące o powodzeniu wdrożenia telewizji cyfrowej, tzn. na ofertę programową i koszty upowszechnienia odbioru cyfrowego. Istnieją trzy możliwe warianty wdrożenia naziemnej telewizji cyfrowej:

- 1) Wprowadzenie telewizji cyfrowej przy zastosowaniu sposobu kompresji MPEG-2;
- 2) Wprowadzenie telewizji cyfrowej przy zastosowaniu sposobu kompresji innego niż MPEG-2, jak np. MPEG-4;

- 3) Pozostawienie decyzji o stosowanym sposobie kompresji sygnału operatorom multipleksów przy jednoczesnym wspieraniu przez Państwo dostępu do multistandardowych STB.

Liczba programów telewizyjnych w jednym multipleksie przy zastosowaniu MPEG-2 może wynosić 4 lub 5, lecz w tym drugim przypadku kosztem jakości nadawania i odbioru. Można temu przeciwdziałać stosując dynamiczną zmianę przepływowości sygnału stosownie do potrzeb (multipleksowanie statystyczne), lecz to z kolei wymaga koordynacji nadawania. Przyjęcie tej zasady nie stworzy jednak widzom zachęty do przechodzenia na telewizję cyfrową, gdyż w pierwszym okresie, przy standardzie MPEG-2, nie otrzymywaliby w ten sposób żadnej nowej oferty programowej, jeżeli nie liczyć sytuacji, w której istniejące programy uzyskiwałyby większy zasięg i w ten sposób docierały do odbiorców, którzy ich dzisiaj nie mogą oglądać. MPEG-2 ponadto ogranicza rozwój telewizji wysokiej rozdzielczości (HD). Kodowanie HD w MPEG-2 zajmuje tak duży strumień bitowy, że w praktyce w multipleksie mieszczą się tylko dwa programy HDTV, co podważa racjonalność ekonomiczną przedsięwzięcia.

Innym rozwiązaniem jest zastosowanie sposobów kompresji nowszych niż MPEG-2 (np. MPEG-4). Umożliwi to wprowadzenie więcej programów (przy MPEG-4 w sumie ok. 7-8 programów w jednym multipleksie) do dwóch pierwszych multipleksów, co stworzyłoby ważny bodziec dla odbiorców do nabycia STB.

Dlatego tak istotne jest stosowanie od początku standardu MPEG-4 oraz szybkie uruchomienie następnych multipleksów, gdyż w ten sposób naziemna telewizja cyfrowa będzie mogła zaoferować nowe programy, stanowiące atrakcję dla widzów. Za stworzenie harmonogramu szybkiego powstania kolejnych multipleksów odpowiedzialny jest UKE w oparciu o prace Grupy problemowej ds. planowania częstotliwości Międzyresortowego Zespołu ds. Telewizji i Radiofonii Cyfrowej.

Na rynku dostępne są po przystępnej cenie STB dekodujące MPEG-2. Wprowadzenie telewizji cyfrowej przy zastosowaniu sposobu kompresji innego niż MPEG-2, jak np. MPEG-4, wiąże się w chwili obecnej ze wzrostem cen dekodatorów. Z czasem wraz z upowszechnieniem nowego standardu należy spodziewać się obniżenia cen.

Nowy format kompresji MPEG-4 pozwala jednak na lepsze wykorzystanie widma, zdecydowanie lepszą techniczną jakość sygnału telewizyjnego oraz znacznie niższe koszty transmisji w stosunku do MPEG-2. Przy zastosowaniu MPEG-4 w multipleksie naziemnym można nadawać większą ilość kanałów z jakością SD (*Standard Definition*) lub z jakością HD (*High Definition*) niż w przypadku MPEG-2. Istnieje również – przy zastosowaniu elastycznego oprogramowania – możliwość wprowadzenia kombinacji programów o jakości SD i HD.

Tabela nr 9. Zalety i wady dwóch standardów kompresji sygnału cyfrowego

	zalety	wady
MPEG-2	<ul style="list-style-type: none">• STB dostępne na rynku w przystępnej cenie,• w pełni zestandaryzowany sposób kompresji sygnału cyfrowego,• stosowane powszechnie przez nadawców satelitarnych.	<ul style="list-style-type: none">• uboższa ilościowo oferta programowa – 4 do 5 programów z jakością SD w multipleksie,• ograniczony rozwój HDTV.
MPEG-4	<ul style="list-style-type: none">• bogatsza oferta programowa – około 10 programów z jakością SD,• możliwość rozwoju HDTV.	<ul style="list-style-type: none">• sposób kompresji dopiero wdrażany w Europie,• początkowo wyższe koszty STB.

Wyniki konsultacji publicznych przeprowadzonych przez Krajową Radę wykazały, że znakomita większość zainteresowanych podmiotów, w tym nadawców, popiera wprowadzenie DVB-T w standardzie MPEG-4. Jak już wspomniano, KRRiT zwróciła się do Ministerstwa Infrastruktury z sugestią zlecenia Instytutowi Łączności - Państwowemu Instytutowi Badawczemu opracowania i przedstawienia w pilnym trybie stosownej ekspertyzy odnośnie wyboru standardu kompresji cyfrowego sygnału telewizyjnego w radiodifuzji naziemnej w celu wskazania najlepszych rozwiązań w tym względzie. KRRiT zwróciła się także do KIGeIT w sprawie dostępności i cen dekodery MPEG-4. Odpowiedzi na te zapytania wskazały, że nie ma istotnych przeciwwskazań by zastosować standard MPEG-4 przy wprowadzaniu naziemnej telewizji cyfrowej w Polsce.

Realizując art. 6 ustawy o radiofonii i telewizji z dnia 29 grudnia 1992 roku, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji – kierując się troską o otwarty i pluralistyczny charakter radiofonii i telewizji – stoi na stanowisku, że należy w maksymalnym stopniu wykorzystać możliwości tworzone przez telewizję cyfrową w zakresie zwiększenia oferty programowej dostępnej odbiorcom telewizji naziemnej. Z tego względu, także na podstawie wyżej wspomnianych ekspertyz i konsultacji publicznych, KRRiT wyraża pogląd, że MPEG-4 jest bardziej odpowiednim niż MPEG-2 standardem do zastosowania w technicznych planach dotyczących wprowadzenia naziemnej telewizji cyfrowej w Polsce, a wymóg jego zastosowania przez operatora multipleksu powinien zostać określony w warunkach ogłoszenia na rezerwację częstotliwości „cyfrowych”.

W przypadku zastosowania MPEG-4 może powstać konieczność rozważenia możliwości dofinansowania zakupu STB dla gospodarstw domowych, które wcześniej zakupiły dekodery dla standardu MPEG-2 w związku z emisją sygnału cyfrowego z nadajników w Suchej Górze (Rzeszowskie), Wiśle Skrzyczne, Warszawie, Wrocławiu oraz Leżajsku Giedlarowa.

2.1.4. Model programowy operatora multipleksu

Decydujący w zakresie wielu warunków konkursu na rezerwację częstotliwości „cyfrowych” jest także wybór modelu programowego operatora multipleksu.

Zakres jego roli programowej nie został rozstrzygnięty w prawie polskim. Art. 115 u.p.t. stwierdza, że w rezerwacji częstotliwości przeznaczonych do rozpowszechniania lub rozprowadzania programów w sposób cyfrowy, drogą rozsiewczą naziemną lub rozsiewczą satelitarną dokonuje się:

- Określenia programów telewizyjnych lub radiofonicznych, tworzących zespolony sygnał cyfrowy rozpowszechniany lub rozprowadzany za pomocą rezerwowanej częstotliwości, zwany dalej "sygnałem multipleksu";
- Uporządkowania programów w sygnale multipleksu;
- Określenia propozycji udziału w sygnale multipleksu audiowizualnych składników tego sygnału;
- Określenia obszaru, na którym może być rozpowszechniany lub rozprowadzany sygnał multipleksu;
- Określenia wykorzystania pojemności systemów transmisyjnych.

Wskazanie zawartości programowej multipleksu, potwierdzone stosownymi zapisami w decyzji rezerwacyjnej Prezesa UKE, może odbyć się na dwa sposoby: Prezes UKE w porozumieniu z KRRiT narzuci operatorowi składniki audiowizualne lub zatwierdzi propozycję programową złożoną przez operatora.

Można zatem wyróżnić cztery teoretyczne modele programowej roli operatora multipleksu: aktywny, pośredni (1), pośredni (2) i pasywny (patrz tabela nr 10).

Tabela nr 10. Modele programowej roli operatora multipleksu

Model	Opis
Aktywny	Operator multipleksu samodzielnie kształtuje jego zawartość programową, wypełniając ją własnymi programami, bądź przekazanymi mu do rozpowszechniania koncesjonowanymi programami innych nadawców, zgodnie z własną koncepcją zawartości multipleksu.
Pośredni (1)	Warunki przeprowadzenia konkursu na rezerwację częstotliwości określają ile programów do rozpowszechnienia w danym multipleksie zostanie wskazanych przez regulatora, ile zaś może wybrać sam operator multipleksu.
Pośredni (2)	W trakcie konkursu na rezerwację częstotliwości wnioskodawca przedstawia pełną propozycję wypełnienia go wskazanymi przez siebie programami. Organ regulacyjny dysponuje jednak kompetencją wskazania jednego lub więcej innych programów, które operator ma obowiązek rozpowszechniać.
Pasywny	Operator multipleksu w całości wypełnia go programami wskazanymi przez organ regulacyjny.

Jak stwierdza „Strategia przejścia z techniki analogowej na cyfrową w zakresie telewizji naziemnej”, dwa pierwsze multipleksy powinny być przeznaczone dla istniejących naziemnych programów nadawców polskich: TVP1, TVP2, TVP3 (program sieciowy), POLSAT, TVN, TV4, PULS. Niezależnie od przyjętego standardu kompresji sygnału cyfrowego konieczne jest - w celu maksymalnego wykorzystania przepływności sygnału multipleksu – uzupełnienie oferty programowej o dodatkowe programy. Część oferty programowej dwóch pierwszych multipleksów, jak wspomniano powyżej, jest już znana, co z góry uniemożliwia pozostawienie pełnej swobody dotyczącej komponowania oferty programowej operatorom multipleksów (model aktywny nie możliwy do realizacji). Wariant ten będzie możliwy na dalszym etapie wprowadzania naziemnej telewizji cyfrowej, po przeznaczeniu na DTT kolejnych częstotliwości.

W tej sytuacji istnieją następujące możliwości:

- pozostawienie oferentom swobody zgłaszania programów, których wybór ostatecznie UKE w porozumieniu z KRRiT potwierdzą w decyzji rezerwacyjnej (wariant 1 – model pośredni 1);
- określenie przez regulatora sposobu zagospodarowania części przepływności sygnału multipleksu poprzez wskazanie programów, które operator ma obowiązek uwzględnić w swojej ofercie i pozostawienie swobody operatorowi w zakresie dopełnienia oferty programowej multipleksu (wariant 2 – model pośredni 2);
- określenie przez regulatora sposobu zagospodarowania całej przepływności sygnału multipleksu w zakresie oferty programowej (wariant 3 – model pasywny).

Dla każdego konkursu warunki rezerwacji (a w tym także model programowy operatora) będą określane odrębnie.

Wskazane jest przed ogłoszeniem konkursu na rezerwację częstotliwości ogłoszenie konsultacji publicznych, które mogą być wskazówką dla regulatora w zakresie modelu operatora.

Modele pośrednie

Obecne warunki prawne, techniczne i rynkowe umożliwiają już w pierwszej fazie wdrażania naziemnej telewizji cyfrowej realizację pośredniego (1) modelu operatora multipleksu. Będzie tak tym bardziej w przypadku zastosowania standardu MPEG-4, który zwiększy liczbę programów dostępnych w multipleksach. Pozwoli to rozważyć model pośredni (2), pozostawiając operatorom możliwość przedstawienia własnej koncepcji programowej.

Zastosowanie tego modelu wiązałoby się z koniecznością koncesjonowania programów w taki sposób, by oferent startujący w konkursie na rezerwację częstotliwości miał maksymalną pulę możliwych programów do wyboru przed zaproponowaniem kompozycji programowej swojego multipleksu. (patrz rozdz. 2.2.1)

Ponieważ warunki konkursu, jak i decyzję rezerwacyjną podejmuje Prezes UKE w porozumieniu z KRRiT, niezbędne jest określenie przez KRRiT zasad, jakimi będzie się kierować w trakcie oceny zawartości programowej oferenta, a co za tym idzie jej aktywny udział na etapie konkursu w ocenie ofert w zakresie programowym (patrz rozdz. 2.1.6.).

Model pasywny

Czynnikiem przemawiającym na korzyść zastosowania modelu pasywnego jest fakt, że oferta programowa dwóch pierwszych multipleksów będzie w dużym stopniu kluczowym bodźcem zachęcającym odbiorców do nabycia STB, a zatem czynnikiem determinującym sukces całego przedsięwzięcia wprowadzania naziemnej telewizji cyfrowej w Polsce.

Przyjęcie tego wariantu modelu programowego operatora multipleksu oznaczałoby podjęcie przez UKE w porozumieniu z KRRiT decyzji dotyczącej całkowitej zawartości programowej dwóch pierwszych multipleksów „przy uwzględnieniu pozaekonomicznych interesów narodowych dotyczących kultury, języka i pluralizmu mediów”. Ustalając zawartość programową, organy regulacyjne kierowałyby się potrzebą zapewnienia odbiorcom na terenie całego kraju dostępu do pluralistycznej oferty programowej w języku polskim (patrz rozdz. 1.6 i 2.1.6.).

2.1.5. Nadawcy publiczni

Nie ma wątpliwości co do tego, że media publiczne powinny odgrywać ważną rolę w procesie konwersji cyfrowej. Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy¹⁸ zaleca, by państwa członkowskie zagwarantowały programom nadawców publicznych utrzymanie się w nowym środowisku cyfrowym poprzez zapewnienie powszechnego dostępu do nich oraz poprzez przyznanie nadawcom publicznym wiodącej roli w procesie konwersji cyfrowej w telewizji naziemnej. Jednocześnie Rada Europy rekomenduje, by państwa członkowskie stworzyły finansowe, techniczne oraz inne warunki niezbędne do tego, by nadawcy publiczni wypełniali swoją misję najlepiej jak to możliwe w nowym środowisku telewizji cyfrowej, np. poprzez tworzenie i rozpowszechnianie usług interaktywnych oraz nowych programów o charakterze wyspecjalizowanym.

W Polsce możliwe jest zapewnienie obecności programów nadawców publicznych w naziemnych multipleksach cyfrowych za pomocą jednej z trzech następujących metod:

- Zastosowanie przepisów *must-carry* i wprowadzenie tych programów decyzją KRRiT do multipleksu(ów), których operatorami są podmioty odrębne od nadawców publicznych;
- Przyznanie nadawcom publicznym, bądź spółce z ich 100% udziałem, statusu operatora multipleksu;
- Przyznanie statusu operatora multipleksu spółce z udziałem nadawców publicznych.

Pierwszy z wymienionych wariantów mógłby (a nawet musiałby) mieć zastosowanie wtedy, gdyby nadawcy publiczni nie mogli sami stać się operatorami multipleksu(ów). Prawo polskie jednak tego nie wyklucza. Należałoby go również zastosować, gdyby nadawcy publiczni sami zrezygnowali z występowania w roli operatora multipleksu(ów). Tak jednak nie jest.

Ostatni z wymienionych wariantów jest w obecnej sytuacji jedynie modelem teoretycznym, ponieważ TVP SA nie wyraziła zgody na utworzenie spółki z nadawcami

¹⁸ „Recommendation Rec (2003) 9 of the Committee of Ministers to Member States on Measures to Promote the Democratic and Social Contribution of Digital Broadcasting”, tekst przyjęty przez Komitet Ministrów Rady Europy.

koncesjonowanymi w celu ubiegania się o uzyskanie rezerwacji częstotliwości dla wspólnego multipleksu.

Must-carry

Zasady *must-carry* powszechnie odnosi się do programów nadawców publicznych. Model ich działania zakłada pełnienie usługi powszechnej i stąd przyznawany im przywilej w postaci obowiązku operatorów np. telewizji kablowej do wprowadzania ich programów do sieci.

Obowiązki zbliżone do obowiązku *must-carry* zawarte są w art. 43 ustawy o radiofonii i telewizji. Analiza tego przepisu wskazuje, że nie w pełni realizuje on cele związane z *must-carry* i otwiera pole dla licznych konfliktów:

- Mówi on o „kolejności wprowadzania” programów, a nie o obowiązku udostępniania widzom programów mających pełnić usługę powszechną. Samo przestrzeganie ustawowej kolejności wprowadzania programów nie gwarantuje jeszcze odbiorcom dostępu do nich.
- Przepis odnosi się także do koncesjonowanych programów nadawców publicznych, z tym, że objęte są one pkt. 4 („programy innych nadawców krajowych i nadawców zagranicznych”), a nie pkt. 1 („ogólnokrajowe programy radiofonii i telewizji publicznej”). Mimo to dochodziło na tym polu do konfliktów między nadawcami a operatorami sieci kablowych (np. po uruchomieniu przez TVP programu TVP Kultura);
- Przepis nie reguluje w żaden sposób sprawy płatności: ani nie zawiera obowiązku ponoszenia opłat przez nadawcę bądź operatora, ani nie znosi wszelkich opłat;
- Przepis nakłada na operatorów kablowych obowiązek dostarczania programów telewizji publicznej, natomiast nie nakłada na TVP S.A. obowiązku udostępnienia im tych programów (zasada *must offer*).

Należy więc uznać, że art. 43 ustawy o radiofonii i telewizji nie jest tak naprawdę przepisem dotyczącym *must-carry* w tradycyjnym rozumieniu, jak również w rozumieniu pakietu dyrektyw o komunikacji elektronicznej (patrz poniżej). Dlatego też zasadnym wydaje się konieczność uzupełnienia przepisów ustawy o zapisy precyzujące źródła nałożenia obowiązku *must-carry* (powołanie się na uzasadniony interes społeczny), jak też objęcie nimi operatorów satelitarnych.

Przepisy ustawy o radiofonii i telewizji formalnie nie rozciągają zasady *must-carry* na naziemną telewizję cyfrową. Niemniej, w obecnym stanie prawnym, UKE wraz z KRRiT dysponują wszelkimi kompetencjami, by podstawowe programy nadawców publicznych umieścić w planowanych multipleksach, gdyby nadawcy publiczni w innym trybie nie otrzymali miejsca w multipleksie. Należy jednak zwrócić uwagę na kwestię koncesjonowanych programów nadawców publicznych, tzw. programów wyspecjalizowanych. Ustawa musi określić, czy te nowe programy też będą automatycznie korzystały z przywileju *must carry*, czy też nie. Zasada *must carry* nie powinna dotyczyć programów, których nadawcy są samodzielnymi operatorami multipleksu.

Przepisy precyzujące obowiązki wynikające z zasady *must-carry* występują w regulacjach prawnych państw członkowskich UE, zaś w dokumentach Komisji Europejskiej problematyka ta pojawiła się w 1999 r., przy okazji przeglądu liberalizacji przepisów

dotyczących regulacji rynków telekomunikacyjnych.¹⁹ Zwrócono uwagę na postępującą integrację pionową niektórych operatorów kablowych (jako dostawców usług infrastrukturalnych i komunikacyjnych, jak też usług dostarczanych za pomocą własnych sieci) i związane z tym propozycje ze strony państw członkowskich zmierzające do wprowadzenia *ex ante* obowiązku zapewnienia przez operatorów kablowych swobodnego dostępu do swoich sieci. Komisja Europejska, uznała, że na ówczesnym etapie nie jest wskazane wprowadzanie takiego obowiązku na poziomie europejskim. Jednocześnie zwrócono uwagę na dynamiczny rozwój nowych, alternatywnych form realizowania usług nadawczych (telewizja cyfrowa, webcasting) i możliwą w związku z tym konieczność ponownego przeanalizowania zasad *must-carry*. Wprowadzenie takich zasad powinno być zdaniem KE odpowiednio uzasadnione i zgodne z zasadą proporcjonalności.

O ile zapisy dotyczące *must-carry* początkowo odnosiły się wyłącznie do sieci kablowych (działalność platform satelitarnych nie jest regulowana w większości krajów członkowskich), to w chwili obecnej niektóre kraje wprowadziły lub rozważają wprowadzenie analogicznych bądź zbliżonych wymogów w stosunku do innych rodzajów sieci (m.in. Irlandia wprowadziła przepisy *must-carry* do naziemnych platform cyfrowych, Francja w stosunku do sieci satelitarnych, a Wielka Brytania w sieciach kablowych)²⁰. W szczególności usługi multipleksowania skłaniają niektóre kraje do nakładania na operatorów naziemnych platform cyfrowych obowiązków *must-carry* wraz z przydzieleniem częstotliwości. Z drugiej strony, oprócz nakładania wspomnianych obowiązków na operatorów sieci, obliuguje się nadawców do udostępniania im swoich programów²¹

Przepisy dotyczące *must-carry* wprowadzono na poziomie wspólnotowym w Dyrektywie 2002/22/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usługi powszechnej i związanych z sieciami i usługami łączności elektronicznej praw użytkowników (dalej: dyrektywa o usłudze powszechnej)²², będącej częścią pakietu dyrektyw tworzących ramy prawne regulujące komunikację elektroniczną. Zapisy art. 31, które należy interpretować wraz z odnoszącymi się do nich zapisami pkt 43-45 preambuły wspomnianej dyrektywy, precyzują zasady wprowadzania przepisów o obowiązkowym rozprawdaniu wybranych programów w sieciach komunikacji elektronicznej (art. 43 preambuły wskazuje, że obok programów nadawców publicznych obowiązek ten może dotyczyć też „udostępniania programów specjalnie dostosowanych do odbioru przez użytkowników niepełnosprawnych”). Niemniej ważny jest tutaj ogólny kontekst regulacyjny, odnoszący się do dostępu do sieci komunikacji elektronicznej, zawarty w art. 9-13 dyrektywy o dostępie²³. Zapisy te umożliwiają regulatorom krajowym nakładanie *ex ante* na podmioty o znaczącej pozycji na danym rynku określonych wymogów, m.in. zapewniania dostępu nadawcom do swoich sieci na nie dyskryminujących zasadach. W tym kontekście przepisy dotyczące *must-carry* mogą być rozumiane jako forma nałożenia obowiązku udostępnienia sieci podmiotom zewnętrznym wobec ich właściciela.

Zgodnie z brzmieniem art. 31 Dyrektywy o usłudze powszechnej, Państwa Członkowskie nakładają takie obowiązki na przedsiębiorstwa podlegające ich jurysdykcji,

¹⁹ Communication from the European Commission, Towards a new Framework for Electronic Communications Infrastructure and associated services, COM (1999) 539.

²⁰ EC Working Document 'Must-carry' obligations under the 2003 regulatory framework for electronic communications networks and services of 22 July 2002.

²¹ Takie przepisy obowiązują w Wielkiej Brytanii w odniesieniu do sieci satelitarnych.

²² Directive 2002/22/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on universal service and users' rights relating to electronic communications networks and services (Universal Service Directive).

²³ Directive 2002/19/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on access to, and interconnection of, electronics communication networks and associated facilities (Access Directive), OJ 2002 L 108/51.

jak też powinny mieć prawo do ich nakładania tylko wtedy, gdy jest to uzasadnione jasno sprecyzowanym i zgodnym z prawem wspólnotowym interesem ogólnym. Jednocześnie stwierdza się, że obowiązki te powinny być proporcjonalne, transparentne i podlegać okresowemu przeglądowi z punktu widzenia potrzeby dalszego ich utrzymywania (pkt 43 preambuły). Wprowadzono również możliwość „proporcjonalnego wynagrodzenia” jako formę rekompensaty za obowiązek *must-carry*, jeżeli Państwa Członkowskie uznają to za stosowne (Art. 31 pkt 2 Dyrektywy).

Art. 31 odnosi się do operatorów sieci komunikacji elektronicznej, co zostało doprecyzowane w pkt 45 preambuły, gdzie wyraźnie wskazano, że „usługi dostarczające treści takich, jak oferta sprzedaży łączonej dźwiękowej lub telewizyjnej treści programowej, nie podlegają wspólnym ramom regulacyjnym dla sieci i usług łączności elektronicznej”. Ma to istotne znaczenie, gdyż w zależności od przyjętego modelu biznesowego, podmioty gospodarcze mogą spełniać różne role na rynku komunikacji elektronicznej. W niektórych krajach operatorzy sieci kablowych są jednocześnie dostawcami pakietów zawartości dla swoich abonentów (np. Belgia, Holandia, Wielka Brytania), zaś w innych role te mogą być pełnione przez oddzielne podmioty. Dlatego tak ważne jest w kontekście przepisów *must-carry* rozdzielenie między operatorem sieci a dostawcą usług.

Pkt 44 preambuły precyzuje, że „do sieci używanych do rozpowszechniania programów radiowych lub telewizyjnych zalicza się sieci nadawcze kablowe, satelitarne i naziemne”, zaś można zaliczyć do nich inne sieci „o ile znacząca liczba użytkowników końcowych używa takich sieci jako swojego głównego sposobu odbioru programów radiowych czy telewizyjnych”. Użycie wyrażenia „znacząca liczba użytkowników” sugeruje odwołanie do przepisów dotyczących ochrony konkurencji. Należy jednocześnie zauważyć, że przepisy te będą miały zastosowanie wyłącznie w stosunku do podmiotów podlegających jurysdykcji danego państwa członkowskiego, gdyż zgodnie z zawartą w traktacie zasadą dotyczącą swobodnego przepływu usług, zagraniczni operatorzy nie mogą być regulowani przez państwo, które odbiera ich usługi. Mówiąc o usługach warto podkreślić, że wg Art. 31 dotyczy to usług „transmitowania określonych programów i usług”²⁴ radiowych i telewizyjnych”.

W Art. 31 jest mowa o tym, by przepisy dotyczące *must-carry* były nakładane „jedynie w przypadkach koniecznych do zrealizowania jasno określonych celów związanych z interesem ogólnym”. Nawiązuje to do art. 16 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, który wspomina o znaczeniu „usług w ogólnym interesie gospodarczym”, m.in. „przy wspieraniu społecznej i gospodarczej jedności”. Jest to kategoria usług (do nich zalicza się także media publiczne), którym państwo może narzucić cele inne, niż czysto rynkowe.

Art. 31 nakłada na kraje członkowskie obowiązek uzasadnienia decyzji o nadaniu wybranym programom lub usługom radiowym bądź telewizyjnym statusu *must-carry* – pkt 43 preambuły mówi o wyraźnym określaniu przez państwa członkowskie tych celów.

W odniesieniu do przepisów *must-carry* ma zastosowanie zasada proporcjonalności, co oznacza, że mogą one być zastosowane wtedy, kiedy nie istnieje inny, łagodniejszy w formie, ale równie skuteczny środek interwencji państwa na rynku. Jednocześnie, art. 31 precyzuje, że wprowadzenie takich przepisów może mieć miejsce wyłącznie kiedy jest to

²⁴ Zdaniem EBU, wzmianka o „usługach” może oznaczać, że obowiązkiem *must-carry* mogą być objęte nie tylko programy, ale także takie usługi jak EPG, usługi interaktywne związane z programem, czy teletekst. Por. „Comments on Open Network Provision Committee Working Document ONPCOM02-14. Implications of the Universal Service Directive and the Access Directive for the regulation of electronic programme guides (EPGs)”. Geneva: Legal Department, EBU, 2002.

niezbędne, co oznacza, że zastosowanie przepisów *must-carry* powinno być poprzedzone analizą możliwości wprowadzenia rozwiązań alternatywnych, mniej zakłócających działanie rynku. Zastosowanie zasady proporcjonalności może również oznaczać, że w przypadku gdy znacząca część podstawowego pakietu kanałów zawiera programy *must-carry*, istnieje możliwość zastosowania przez kraje członkowskie pewnych form rekompensaty. Co więcej, w niektórych dokumentach Komisji Europejskiej wspomina się, że przepis art. 31 pkt. 1 dyrektywy o usłudze powszechnej sugeruje, iż w pewnych okolicznościach należy zapewnić wynagrodzenie, tak by obowiązek *must-carry* spełniał warunek obowiązku proporcjonalnego i rozsądnego (choć jednocześnie trzeba brać pod uwagę przepisy unijne nt. pomocy publicznej). Można z tego wnioskować, że w okolicznościach, o których tu mowa, wynagrodzenie powinien otrzymywać operator sieci²⁵.

Odwołanie się do zasady przejrzystości w Art. 31 ma za zadanie stworzyć stabilniejsze otoczenie prawne dla podmiotów, które byłyby objęte wymogami *must-carry*. Wynika z tego obowiązek wykazania przez państwo członkowskie w jaki sposób programy radiowe bądź telewizyjne służą interesowi ogólnemu. Wspomnianej stabilności otoczenia prawnego służy również zawarty w Art. 31 wymóg okresowego przeglądu przepisów dotyczących *must-carry*, celem wykazania, czy przepisy te mają w dalszym ciągu uzasadnienie w na danym etapie rozwoju technologii i rynku. Można to rozumieć jako sugestię zmniejszania tego typu obciążeń nakładanych na operatorów sieci.

Rozliczenia między nadawcami i operatorami

W Art. 31 nie ograniczono zdolności państwa członkowskiego do określenia ewentualnej rekompensaty skierowanej do operatorów sieci w zamian za nałożony na nich obowiązek rozprowadzania określonych programów. Nie określono jednak po czyjej stronie leżałaby konieczność uiszczenia takiej rekompensaty. Można więc uznać, że pozostawiono to w kompetencji państw członkowskich. Niemniej jednak, w przypadku wprowadzenia stosownych regulacji w tym zakresie, pozostaje wiele kwestii, które wymagać będą dalszego uszczegółowienia – poczynając od podmiotu, który zwracałby rekompensatę, a kończąc na metodologii wyliczania określonych kwot. Wielość parametrów, które należy wziąć pod uwagę (np. koszty przesyłu sygnału, koszty praw autorskich i pokrewnych) rodzi wątpliwości czy możliwe jest wprowadzenie klarownych zasad naliczania takich rekompensat²⁶.

Wydaje się, że ewentualne wynagrodzenie otrzymywane przez operatora sieci nie musi obciążać nadawcy i mieć charakteru finansowego (stąd określenie „właściwe wynagrodzenie”). Znane są w krajach członkowskich UE przypadki rekompensowania operatorom kosztów realizowania obowiązków *must-carry* przez państwo, w postaci zwalniania ich z płacenia praw autorskich

Niemniej, można teoretycznie wyróżnić kilka wariantów takich rozliczeń:

²⁵ European commission Working Document, The 2003 regulatory framework for electronic communications – Implications for broadcasting (Document ONPCOM02-14) of 14 June 2002.

²⁶ Raport „Assessment of the Member States measures aimed at fulfilling certain general interest objectives linked to broadcasting, imposed on providers of electronic communications networks and services in the context of the new regulatory framework (2003)” przygotowany przez Eurostrategies na polecenie Komisji Europejskiej wskazuje na wielość zmiennych, które należy wziąć pod uwagę podczas wyliczania kosztów, jak również zmienną elastyczność popytu w miarę nasycania się rynku różnymi platformami dystrybucji zawartości audiowizualnej.

1. Nadawca płaci operatorowi kablowemu za to, że on wprowadza program do sieci;
2. Operator płaci nadawcy za możliwość wprowadzenia programu do sieci;
3. Operator nie ponosi opłat względem jednych nadawców, natomiast ponosi je w stosunku do innych;
4. Obowiązują inne zasady, uzależnione od pozycji rynkowej obu partnerów oraz przepisów obowiązujących w danym kraju.

W praktyce sytuacja wygląda różnie. W Niemczech przyjęło się, że to nadawca (zarówno publiczny, korzystający z przywileju *must-carry*, jak i komercyjny, którego program jest wprowadzany do sieci kablowej) płaci operatorowi kablowemu. Nie dotyczy to tylko lokalnych „kanałów otwartych”. Z kolei operator pokrywa koszty praw autorskich związanych z programami, które wprowadza do sieci.

We Francji panuje odwrotna zasada – to operatorzy płacą nadawcom, choć podejmują próby zmiany tej sytuacji.

W Holandii, nadawcy programów korzystających z *must-carry* nie ponoszą opłat na rzecz operatorów kablowych, natomiast pozostali nadawcy ponoszą opłaty, których wysokość ustala się w bezpośrednich negocjacjach z operatorami. Niemniej, niekiedy negocjacje prowadzą do sytuacji, w których to nadawcy otrzymują zapłatę za swoje programy. W 2003 r. dotyczyło to programów CNN, Eurosport, MTV i Canal +.

W Belgii generalna zasada jest taka, że to nadawcy płacą operatorom. We Flandrii nie dotyczy to lokalnych programów społecznych. W Walonii operatorzy kablowi obciążeni są natomiast opłatą na rzecz francuskojęzycznej produkcji audiowizualnej.

W sumie, nie istnieje w krajach unijnych jedna zasada w tej dziedzinie, co może wyjaśniać wieloznaczność zapisu w samej dyrektywie.

Nadawca publiczny jako operator multipleksu

Jak wynika z analizy przeprowadzonej przez Europejską Platformę Organów Regulacyjnych (EPRA), w wielu krajach europejskich plany konwersji cyfrowej z góry przewidują przyznanie co najmniej jednego multipleksu nadawcom publicznym. Tak jest w następujących krajach: Czechach, Danii, Finlandii, Francji, Holandii, Irlandii, Niemczech, Norwegi, Szwecji, Szwajcarii, Wielkiej Brytanii, Włoszech.

W realiach polskich nadawcy publiczni mogą otrzymać własny multipleks na dwa sposoby: 1) w drodze konkursu, (na podstawie art. 116 u.p.t., a przed nowelizacją u.p.t. na podstawie art. 117) bądź 2) w wyniku decyzji Prezesa UKE o odstąpieniu od konkursu (na podstawie art. 118 u.p.t. i art. 26 ust. 5-8 u.r.t.).

Decyzja w sprawie odstąpienia od konkursu, zgodnie z art. 118 u.p.t., obligatoryjnie musi zostać poprzedzona publicznym postępowaniem konsultacyjnym. W przypadku podjęcia przez UKE (w porozumieniu z KRRiT) decyzji o przydzieleniu nadawcom publicznym jednego z pierwszych dwóch multipleksów na wyłączność, standard techniczny zastosowany przez nadawców w tym multipleksie powinien być taki sam jak standard zastosowany w drugim multipleksie.

Prezes TVP SA wnioskował o przyznanie TVP SA multipleksu w trybie art. 26 ust. 5-8 u.r.t, tzn. poza konkursem. Uzasadniono to szczególnym reżimem rezerwacji częstotliwości dla nadawców publicznych przewidzianym w art. 26 ust. 5-8 u.r.t.. Zdaniem TVP, zgodnie z

art. 1 ust. 3 u.p.t. przepisy u.r.t. można uznać za szczególne wobec u.p.t. Zatem nie ma podstaw by przepis art. 26 ust. 5 odnosić jedynie do częstotliwości analogowych. Art. 26 ust. 5 i 8 odsyłają tylko do wybranych przepisów prawa telekomunikacyjnego (art.114 i 115). Uwzględniając art.1 ust. 3 u.p.t. nie ma podstaw do stosowania do nadawców publicznych przepisów przewidujących tryb konkursowy rezerwacji częstotliwości dla emisji cyfrowej.

Telewizja Polska wnioskując o przyznanie jej, na pierwszym etapie konwersji cyfrowej, multipleksu na wyłączność w drodze decyzji administracyjnej, oraz, na dalszym etapie, o przyznanie połowy wszystkich kolejnych multipleksów uzasadniała swój wniosek – poza kwestiami prawnymi – interesem społecznym i koniecznością zapewnienia płynnej i skutecznej realizacji misji publicznej. Tryb rezerwacji częstotliwości powinien umożliwiać nadawcy publicznemu realizację ustawowych zadań.

KRRiT stanęła jednak na stanowisku, że nadawca publiczny powinien wziąć udział w konkursie na rezerwację „częstotliwości cyfrowych” wraz z innymi podmiotami a nie otrzymać multipleks drogą decyzji administracyjnej. Rozpatrując argumenty przedstawione przez TVP SA, Krajowa Rada wzięła pod uwagę, że:

- Wnioskodawca nie wykazał, że rezerwacja częstotliwości cyfrowych jest niezbędna do wykonywania przez niego zadań ustawowych, co pozbawia uzasadnienia wyprowadzaną przez niego podstawę art. 26 ust. 5 i ust. 8 u.r.t. Zgodnie bowiem z art. 115 ust. 3 u.p.t. nadawca publiczny może umieścić swój program w sygnale multipleksu prowadzonego przez operatora, który uzyskał rezerwację częstotliwości cyfrowych, co oznacza że nie jest konieczne samodzielne posiadanie rezerwacji częstotliwości. Kwestia ta nabiera szczególnego znaczenia w przypadku standardu MPEG-4, który daje możliwość umieszczenia w sygnale multipleksu znacznie większej ilości programów. W ten sposób najpełniej zostałyby wykorzystane widmo częstotliwości cyfrowej, co znacznie różni ją od częstotliwości analogowej przeznaczonej do transmisji jednego programu. Istotą bowiem konwersji i wprowadzenia nowych regulacji w zakresie telewizji cyfrowej sprowadza się do oderwania regulacji programu od częstotliwości.
- Należy stosować wykładnię art. 116 u.p.t. w oparciu o regułę, że prawo nowsze należy zastosować przed dawniejszym, co prowadzi do ustalenia, że rezerwacji częstotliwości cyfrowych dokonuje się wyłącznie w trybie konkursu lub poprzez odstąpienie od niego po uprzednim zastosowaniu postępowania konsultacyjnego (art.118).
- Stosując obowiązujący w prawie pozytywnym wzorzec „racjonalnego ustawodawcy” nie ma podstaw do przypisywania temuż ustawodawcy posiadania zamiaru, który nie został wprost w ustawie uregulowany i do egzekwowania na podstawie takiego „domniemania” praw i obowiązków. Powyższe w całości odnosi się do przedmiotowego wniosku w zakresie w jakim dotyczy on uprzywilejowania nadawcy publicznego poprzez przyznanie mu prawa do pełnienia funkcji operatora multipleksu, która to funkcja nie została temu nadawcy w cytowanych ustawach *expressis verbis* przypisana.

Inne argumenty na rzecz zastosowania procedury konkursowej w stosunku do nadawcy publicznego na rezerwację częstotliwości są następujące:

- Zachowanie równych wyjściowych szans wszystkich podmiotów poprzez jednakowe, czyli pozbawione zarówno cech dyskryminacyjnych jak i cech uprzywilejowania, traktowanie wszystkich podmiotów. Umożliwiłoby to rzeczywiste zastosowanie kryterium oceny ofert w postaci zachowania warunków konkurencji. W świetle tym,

wniosek TVP SA o przyznanie w pierwszym etapie jednego z dwóch dostępnych multipleksów bez procedury konkursowej, a w drugim etapie, o przyznanie połowy wszystkich uruchamianych w przyszłości multipleksów, jawi się *de facto* jako występowanie o pozycję uprzywilejowaną;

- Przy zastosowaniu w pierwszych multipleksach standardu kompresji MPEG-4, TVP SA wraz z radiofonią publiczną nie jest w stanie zapewnić lub zagwarantować zapewnienia ofertą programową całego multipleksu. Kierując się zasadą, że najważniejszym bodźcem do zakupu STB przez odbiorców będzie bogata i atrakcyjna oferta programowa, nie można pozwolić na nie wykorzystanie w pełni miejsca w naziemnych multipleksach, które powinno być przeznaczone na wprowadzenie nowych programów do DVB-T. Należy jednak zaznaczyć, że TVP ma w planach uruchomienia czterech programów o charakterze wyspecjalizowanym (wnioski o przyznanie koncesji na programy TVP Rozrywka i TVP Sport zostały już złożone KRRiT, dalszej perspektywie jest uruchomienia programów TVP Film Polski i TVP Parlament);
- Argumentem o charakterze komplementarnym był wynik publicznych konsultacji prowadzonych przez KRRiT wobec projektu "Działalności KRRiT" oraz rozporządzenia. Większość biorących udział w tych konsultacjach opowiedziała się za przystąpieniem wszystkich uczestników do konkursu na rezerwację częstotliwości;
- Procedura konkursowa pozwoliłaby ocenić stan przygotowania nadawcy publicznego do roli operatora multipleksu oraz jego udziału w wieloletnim procesie wyspowego uruchomienia naziemnej telewizji cyfrowej zgodnie z planowanym harmonogramem, a także jego zdolność do poniesienia koniecznych nakładów. Natomiast zastosowanie wobec nadawcy publicznego trybu pozakonkursowego mogłoby utrudnić organowi regulacyjnemu dokonanie takiej oceny.

Oczywiście, gdyby TVP nie wygrała konkursu, miałyby zastosowanie zasady *must-carry*, zapewniające wprowadzenie podstawowych programów nadawcy publicznego do multipleksów.

2.1.6. Pozaekonomiczne interesy narodowe, jako warunek konkursu

Zgodnie z art. 118 ust. 6 u.p.t., Prezes UKE, w porozumieniu z Krajową Radą Radiofonii i Telewizji określa warunki konkursu, uwzględniając dodatkowo obowiązki i zadania przedsiębiorcy w zakresie zawartości programowej, w tym warunki dotyczące transmisji obowiązkowej, dotyczące zawartości programowej, przy uwzględnieniu pozaekonomicznych interesów narodowych dotyczących kultury, języka i pluralizmu mediów.

Pozaekonomiczne interesy narodowe dotyczące kultury, języka i pluralizmu mediów nie są w ustawie zdefiniowane. Zasadne jest by KRRiT - z racji swoich ustawowych zadań dotyczących projektowania kierunków polityki audiowizualnej w Polsce oraz określania, w granicach upoważnień ustawowych, warunków prowadzenia działalności przez nadawców – była odpowiedzialna za sformułowanie tych warunków.

Pozaekonomiczne interesy narodowe można uszczegółowić w oparciu o takie kategorie, jak:

- proponowany udział programów o zróżnicowanym charakterze i zaspokajających różne potrzeby odbiorców,
- stopień powiązań kapitałowych pomiędzy potencjalnym operatorem multipleksu a uczestnikami rynku usług transmisji programów radiofonicznych lub telewizyjnych w celu dostarczania treści radiofonicznych lub telewizyjnych użytkownikom końcowym,
- proponowane ułatwienia mające na celu przewyższanie technicznych barier i trudności napotykanymi przez osoby niepełnosprawne i osoby, które mogą mieć ograniczony dostęp do usług dodatkowych oraz oferty programowej, takie jak opisy głosowe (*audio description*), napisy oraz tłumaczenie na język migowy²⁷,
- planowane usługi dodatkowe takie, jak usługi publiczne, usługi medyczne, nauczanie na odległość, proponowany udział dodatkowych usług bezpłatnych, rodzaj i zakres pozostałych usług dodatkowych),
- planowane udogodnienia towarzyszące umożliwiające dostęp do różnych wersji językowych (uwzględniające potrzeby mniejszości narodowych i etnicznych),
- kraj pochodzenia programu (czy jest to zestawienie audycji, tworzone z myślą o polskim widzu, czy też polskojęzyczna edycja zagranicznego programu).

Realizacja pozaekonomicznych interesów narodowych powinna służyć:

- wzbogaceniu oferty programowej;
- zapewnieniu pluralizmu politycznego i światopoglądowego;

²⁷ Przyjęty we wrześniu 2005 r. Komunikat Komisji Europejskiej (COM(2005) 425 final. Bruksela, 13 września 2005 r.) w sprawie eDostępności, wskazuje na znaczenie przewyższania technicznych barier i trudności napotykanymi przez osoby niepełnosprawne oraz innych ludzi, którzy próbują w pełni uczestniczyć w społeczeństwie informacyjnym. Zgodnie ze wspólnotowym podejściem korzyści wynikające z rozwoju usług społeczeństwa informacyjnego, w tym rozwoju telewizji cyfrowej powinny być dostępne dla jak najszerszej części społeczeństwa.

- poszerzeniu dostępu do informacji, dóbr kultury i sztuki, ułatwianie korzystania z oświaty i dorobku nauki, upowszechnianie edukacji obywatelskiej, dostarczanie rozrywki, popieranie krajowej twórczości audiowizualnej;
- wyrównaniu szans w dostępie do bogatej oferty programowej i usług dodanych osobom, które obecnie mają ograniczony dostęp do nich, w tym osobom niepełnosprawnym;
- stymulowanie wzrostu rodzimej produkcji audiowizualnej i produkcji polskojęzycznych.

2.1.7. EPG

Wymogi dotyczące EPG powinny stanowić część warunków konkursu na rezerwację częstotliwości „cyfrowych” ponieważ EPG w istotny sposób może wpływać na odbiór oferty programowej naziemnej telewizji cyfrowej.

Działania oraz polityka KRRiT w odniesieniu do operatorów multipleksu w zakresie EPG zmierza do osiągnięcia trzech podstawowych celów:

- 1) Zapewnienia w EPG stosownego miejsca programom (oraz informacji o programach) telewizji (oraz ewentualnie radiofonii) publicznej, a także umożliwienia odbiorcom w danym regionie łatwego dostępu do regionalnej wersji danego programu. Sposób dostępu do programów telewizji i radiofonii publicznej i regionalnej powinien być co najmniej równie łatwy, jak dostęp do pozostałych programów. Zasada musi dotyczyć programów niekoncesjonowanych, ale powinna uwzględniać również, w możliwie największym stopniu, programy tematyczne telewizji i radiofonii publicznej. Dotyczy ona ponadto informacji o tych programach.
- 2) Zapewnienia osobom starszym i niepełnosprawnym (szczególnie mającym problemy ze wzrokiem lub słuchem) możliwie największą łatwość obsługi EPG poprzez dostarczanie stosownych rozwiązań oraz opcji technicznych, takich jak opisy głosowe (*audio description*), napisy oraz tłumaczenie na język migowy, oraz informowanie, którym audycjom towarzyszą wymienione powyżej rodzaje ułatwień dostępu, w jaki sposób korzystać z EPG, i w jaki sposób korzystać z tych ułatwień.
- 3) Zapewnienie swobodnej konkurencji. Operator EPG nie powinien podejmować działań dyskryminujących lub wyróżniających niektóre programy lub usługi, również gdy sam występuje w roli nadawcy. Nie powinien także ograniczać dostępu do programów oraz usług bezpłatnych. Dostęp do usług bezpłatnych powinien być możliwie najłatwiejszy i bezpośredni, nie powinien wymagać np. przechodzenia przez stronę lub strony z usługami płatnymi lub zawierającymi szczegółowe informacje o usługach płatnych.

2.2. Zasady i tryb udzielania koncesji na programy rozpowszechniane drogą cyfrową

KRRiT będzie odpowiedzialna za koncesjonowanie programów cyfrowych nadawców (art. 33 oraz 34 u.r.t. w zw. z art. 40b i 46 ust. 1 pkt 5 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej). Procedury konkursowe i koncesyjne powinny być zaplanowane w ten sposób, by nowe multipleksy od początku swego działania oferowały pełny komplet przeznaczonych dla nich programów. Na podstawie doświadczeń innych krajów należy wnioskować, że

czynnikiem warunkującym sukces konwersji cyfrowej w Polsce będzie szybka dostępność w naziemnej telewizji cyfrowej nowych, oryginalnych programów polskich.

W krajach unijnych szeroko przyjęty jest pogląd, akceptowany przez Komisję Europejską, że program satelitarny wprowadzany do naziemnej telewizji cyfrowej powinien uzyskać osobną koncesję. Jest to uzasadnione tym, że możliwość transmisji naziemnej jest nadal dobrem rzadkim, zatem przyznanie tej możliwości może wiązać się z nałożeniem na nadawcę wyższych wymogów. Wtedy nadawca albo dostosuje program satelitarny do wymogów koncesji naziemnej, albo też będzie nadawał dwa różniące się od siebie programy – jeden naziemny, drugi zaś satelitarny.

KRRiT przygotowuje się na umożliwienie funkcjonowania istniejących nadawców w nowych warunkach poprzez wprowadzanie do istniejących koncesji analogowych zapisu o prawie do rozpowszechniania cyfrowego. Należy zaznaczyć, iż rozpowszechnianie programu w sposób cyfrowy wymaga koncesji dla nadawcy niezależnie od decyzji dla operatora multipleksu. Jest to konsekwencja rozdzielania programu od częstotliwości co przewiduje art. 33 ust. 1 w zw. 37 ust. 3a u.r.t. Koncesje te nie będą więc zawierać rezerwacji częstotliwości. Będą zezwoleniem publicznym na rozpowszechnianie programu poprzez wprowadzenie do multipleksu.

W momencie przyjęcia „Strategii przejścia z techniki analogowej na cyfrową w zakresie telewizji naziemnej” przez Radę Ministrów, KRRiT zaprzestała pozytywnego rozpatrywania wniosków o dokonywanie rezerwacji częstotliwości lub zmian parametrów istniejących stacji analogowych dla tych kanałów telewizyjnych, których przydzielenie dla potrzeb nadawania analogowego prowadziłoby do naruszenia integralności sieci DVB-T i kolidowałoby z harmonogramem konwersji. W przypadku nadawców obecnie wykonujących koncesję zajdzie konieczność wykreślenia z tych koncesji zajmowanych kanałów analogowych po zakończeniu okresu simulcastu. W momencie wyłączenia sygnału analogowego w 2014 r., nie mogą istnieć żadne koncesje dla nadawców z rezerwacją częstotliwości analogowych.

Koncesje dla nadawców będą wskazywać prawo do umieszczenia w multipleksie oraz obszar, na jakim mogą oni rozpowszechniać swoje programy. Szczegółowy tryb koncesjonowania zależy zaś od wyboru przez organy regulacyjne modelu programowego operatora multipleksu.

2.2.1. Proces koncesyjny

Zgodnie z obowiązującymi procedurami, KRRiT ogłasza, w porozumieniu z Prezesem UKE, w Dzienniku Urzędowym „Monitor Polski” informacje o możliwościach uzyskania koncesji na rozpowszechnianie programu radiowego lub telewizyjnego. W związku ze specyfiką koncesji cyfrowych dla nadawców, czyli braku konieczności łączenia jej z rezerwacją częstotliwości cyfrowej (otrzymuje ją operator multipleksu), wymagane jest osobne podejście regulacyjne. Koncesja będzie udzielana wyłącznie na rozpowszechnianie programu. Nie zachodzi w tym przypadku konieczność jej uzgadniania z Prezesem UKE, jak to ma miejsce w trakcyjnych koncesjach analogowych (art. 37 ust. 3 u.r.t.).

Sprawą do rozstrzygnięcia jest powiązanie sposobu i terminu przeprowadzania postępowania koncesyjnego z modelem programowym operatora multipleksu (patrz tabela nr 10).

Występujące w tej dziedzinie warianty ilustruje tabela nr 11.

Tabela nr 11. Model programowy operatora a proces koncesyjny

Model	Opis
Aktywny	<ol style="list-style-type: none">1. Operator mpx dysponuje swobodą wyboru z nowych programów koncesjonowanych przed rozpoczęciem konkursu;2. Oferent/operator mpx wskazuje nowych nadawców, którzy uzyskują koncesję w trakcie lub po zakończeniu konkursu na rezerwację częstotliwości.
Pośredni (1)	<ol style="list-style-type: none">1. Organ regulacyjny wskazuje koncesjonowane programy, które operator musi umieścić w mpx;2. Oferent/operator mpx wskazuje programy koncesjonowane przed rozpoczęciem konkursu, lub nowe programy, które dopiero uzyskują koncesję
Pośredni (2)	Oferent/operator mpx przedstawia pełną propozycję wypełnienia mpx wskazanymi przez siebie programami – uprzednio koncesjonowanymi, lub nowymi, bez koncesji. Organ regulacyjny może wskazać jedno lub więcej innych programów, które operator ma obowiązek rozpowszechniać.
Pasywny	Operator multipleksu w całości wypełnia go koncesjonowanymi programami wskazanymi przez organ regulacyjny.

W większości z tych przypadków rodzą się dylematy co do zasad przeprowadzania procedury koncesyjnej.

Można wyobrazić sobie „otwartą”, przeprowadzaną awansem procedurę konkursową, polegającą na tym, że zachęca się wszystkie zainteresowane podmioty do składania wniosków koncesyjnych na rozpowszechnianie w sposób cyfrowy drogą rozsiewczą naziemną. W takim przypadku, koncesje byłyby wydawane wszystkim zainteresowanym, których program spełniał warunki zawarte u.r.t. Koncesje te nie zapewniałyby umieszczenia programu w multipleksie, a jedynie możliwość wprowadzenia programu do sygnału multipleksu. Istotne jest, że w tym przypadku nadawcy, mimo uzyskania koncesji, zmuszeni byłiby do czekania na ostateczny przydział w multipleksie do czasu rozstrzygnięcia konkursu na operatora multipleksu. W decyzji rezerwacyjnej oznaczone bowiem będą konkretne składniki audiowizualne multipleksu.

Z kolei koncesjonowane w tym trybie programy, które nie zostaną wybrane przez operatorów multipleksów, będą mogły zostać umieszczone w kolejnych multipleksach lub w ramach zmiany uprzednio wydanej decyzji rezerwacyjnej. W ten sposób określona zostanie lista programów, które potencjalnie mogą w przyszłości zostać umieszczone w multipleksie. Opłatę za wydanie koncesji pobierano by dopiero po wydaniu decyzji w sprawie umieszczenia programu w sygnale multipleksu.

Taka procedura wydaje się jednak nieracjonalna z punktu widzenia nadawcy, jako że angażuje jego środki bez możliwości określenia realnego biznesplanu przedsięwzięcia. Nieznany jest czas rozpoczęcia nadawania programu; nie ma pewności, czy w ogóle znajdzie swoje miejsce w multipleksie; nie wiadomo czy proponowany charakter programu w momencie rozpoczęcia nadawania nadal będzie atrakcyjny dla widza, a co za tym idzie opłacalny dla nadawcy.

Pewne wątpliwości budzi także wariant wskazywania przez oferenta/operatora mpx programów, które dopiero miałyby uzyskać koncesję. Ocena oferty dokonywana na podstawie informacji o nie koncesjonowanych jeszcze programach może być zawodna, gdyby następnie okazało się, że programy te z jakichś powodów koncesji otrzymać nie mogą.

Wydaje się zatem, że najważniejsze jest organizowanie procedury koncesyjnej w postaci konkursu, w którym znana jest liczba miejsc w multipleksie(ach) dla nowych programów oraz czas uruchomienia multipleksu. Wtedy konkurs będzie kończył się wyłonieniem liczby zwycięzców odpowiadającej liczbie miejsc w multipleksie(ach), zaś termin przeprowadzenia konkursu (przed lub po konkursie na rezerwację częstotliwości) będzie zależał od wybranego modelu programowego operatora multipleksu.

W celu zapewnienia realizacji interesów narodowych dotyczących kultury, języka i pluralizmu mediów, należy rozważyć możliwość określenia w warunkach konkursu charakteru programów mających stanowić całość lub część oferty programowej operatora.

2.2.2. Opłaty koncesyjne

Krajowa Rada zajęła stanowisko, że opłaty za „cyfrowe” koncesje naziemne powinny być znacznie obniżone w stosunku do opłat za koncesje „analogowe”. Postulat ten stanowi część polityki KRRiT zmierzającej do promocji pozaekonomicznych interesów narodowych dotyczących, kultury, języka a i pluralizmu mediów.

Przede wszystkim, dzięki cyfryzacji i kompresji sygnału, częstotliwość jest w mniejszym stopniu dobrem rzadkim niż poprzednio.

Po drugie, zwiększenie liczby dostępnych programów naziemnych spowoduje zwiększenie konkurencji i większą fragmentaryzację zarówno widowni, jak i rynku reklamy. Zmienia to warunki prowadzenia działalności gospodarczej i perspektywę zwrotu inwestycji oraz uzyskania zysku.

Po trzecie, ta właśnie perspektywa sprawia, że liczba potencjalnych nadawców chętnych i rzeczywiście zdolnych do wprowadzenia nowych programów do naziemnej telewizji cyfrowej jest niepewna. Wysoka opłata koncesyjna może stanowić dla nich barierę wejścia na rynek.

Po czwarte, wysokość opłaty koncesyjnej będzie miała wpływ na to, czy uruchomienie naziemnej telewizji cyfrowej doprowadzi do zwiększenia pluralizmu strukturalnego, czy też nie. Obecnie 95% podaży telewizji naziemnej kontrolują trzy grupy kapitałowe: ITI (TVN, TVN 7, TVN 24 i inne stacje tematyczne), Polsat (Polsat, TV 4, TV Puls oraz kanały platformy cyfrowej Polsatu) i TVP (TVP 1, TVP 2, TVP 3, TVP Polonia i inne kanały tematyczne nadawcy publicznego). Wysokie opłaty koncesyjne preferują już istniejące podmioty medialne oraz zagraniczne grupy kapitałowe.

Po piąte, wysokie opłaty koncesyjne ograniczą środki, jakie nadawcy będą mogli przeznaczyć na tworzenie nowych programów – co może mieć znaczenie dla tempa wprowadzania naziemnej telewizji cyfrowej. Tylko atrakcyjna nowa oferta programowa dostępna w multipleksach będzie skutecznie zachęcała widzów do nabywania STB. W innym przypadku, proces konwersji będzie mógł ulec zahamowaniu.

Zgodnie z przyjętym przez KRRiT w dniu 24 listopada 2005 r. rozporządzeniem zmieniającym rozporządzenie w sprawie opłat za udzielenie koncesji na rozpowszechnianie programów radiowych i telewizyjnych przewiduje się, że opłata za koncesję na program

telewizyjny, który zostanie zamieszczony w ogólnokrajowym multipleksie, będzie wynosiła 100 000 zł (za program radiowy – 10 000 zł). Jest to podobna kwota do tej, którą nadawca płaci za koncesję na program analogowy docierający do 100 000 mieszkańców. Proponowana przez Krajową Radę treść rozporządzenia w sprawie opłat została przesłana do uzgodnienia z Ministerstwem Finansów.

3. BRAKUJĄCA REGULACJA PRAWNA

Poniżej omówiono w skrócie wybrane luki w obowiązującym porządku prawnym w zakresie regulacji telewizji cyfrowej i wynikające stąd potrzeby w zakresie nowelizacji ustaw (patrz też załącznik 2). Propozycje te nie wyczerpują pełnego zakresu zmian koniecznych dla gruntowej modernizacji polskiego porządku prawnego w świetle postępu technicznego w zakresie sieci i usług komunikacji elektronicznej oraz mediów elektronicznych.

3.1. Zakres koniecznej nowelizacji ustawy o radiofonii i telewizji

W przepisach koncesyjnych powinny znaleźć się zapisy uwzględniające możliwość zawieszenia wykonania koncesji do momentu rozstrzygnięcia konkursu na rezerwację częstotliwości „cyfrowych”. W tym przypadku art. 37 u.r.t. powinien być uzupełniony o przepis, że koncesja dla rozpowszechniania rozsiewczego naziemnego wskazuje, że nadawca ma prawo rozpowszechniać program w sposób cyfrowy po przyznaniu mu miejsca w multipleksie, co następuje już w osobnej decyzji rezerwacyjnej wydawanej operatorowi multipleksu na podstawie art. 115 u.p.t.

Prawo powinno być tak konstruowane by zachować neutralność technologiczną oraz by podmioty działające na tym samym polu usług miały te same prawa i obowiązki. W przypadku rozprowadzania programów w zależności od platformy nadawczej zastosowano różne rozwiązania. Obowiązkowi zgłoszenia o wpis do rejestru rozprowadzanych programów powinni podlegać nie tylko operatorzy telewizji kablowej, ale także operatorzy satelitarni oraz naziemnej telewizji cyfrowej. Należy uchylić art. 47 oraz rozszerzyć zakres podmiotowy art. 41 o operatorów satelitarnych i multipleksów naziemnych.

Osobną sferę nowej regulacji muszą stanowić przepisy chroniące konkurencję w sytuacji, gdyby jeden podmiot pełnił wiele uzupełniających się ról (np. nadawcy, operatora multipleksu, EPG i systemu warunkowego dostępu), dających przewagę konkurencyjną nad innymi podmiotami zależnymi od jego decyzji w kluczowych sprawach związanych z dostępem do sieci i do odbiorców (patrz rozdział 3.4.).

Konieczne jest także stworzenie w ustawie o radiofonii i telewizji nowych przepisów z zakresu *must-carry*, zapewniających obecność programów nadawców publicznych w multipleksach (w przypadku, gdy nadawcy ci nie dysponują własnym multipleksem). Rozważenia wymaga, czy obowiązek *must-carry* odnosi się również do koncesjonowanych programów nadawców publicznych. Jeżeli sprawa ta nie zostanie uregulowana w ustawie, organ regulacyjny powinien otrzymać kompetencję podejmowania decyzji odnośnie każdego takiego programu na podstawie oceny jego charakteru i zawartości. Rozważyć należy zastosowanie tego samego przepisu wobec operatorów sieci kablowych i platform satelitarnych.

3.2. Braki regulacji w ustawie Prawo telekomunikacyjne

W ustawie prawo telekomunikacyjne (art. 2) brakuje definicji dla pojęć: multipleks, multiplekser, operator multipleksu, multipleksowanie, itp. Wszystkie te definicje powinny być starannie opracowane m.in. na podstawie norm Europejskiego Instytutu Standardów Telekomunikacyjnych (ETSI).

Istotne jest także ostateczne ujednoczenie pojęć „rozpowszechniania” i „rozprowadzania” w zakresie instytucji rezerwacji częstotliwości i ogłaszania konkursu na tę rezerwację. Nowelizacja prawa telekomunikacyjnego z grudnia 2005 r. nie konsekwentnie wobec dotychczasowych rozwiązań systemowych uchyła pojęcie „rozpowszechniania” preferując „rozprowadzanie” programów w zakresie częstotliwości „cyfrowych” (co wskazuje porównanie art. 114 ust. 2 u.p.t. z art. 26 ust. 5 i 8 u.r.t.).

Wobec czego niezbędne jest dokonanie konsekwentnego wyboru:

- 1) czy w oparciu o częstotliwości cyfrowe dochodzi jedynie do rozprowadzania programów - przez co wskazywano by niejako na wtórną emisję sygnału rozpowszechnianego przez inny podmiot, nadawcę (ten wariant przestaje być aktualny w przypadku przyjęcia standardu transmisji MPEG-4 i wprowadzenia do sygnału multipleksu programów dotychczas nierozpowszechnianych w systemie powszechnego odbioru);
- 2) czy w oparciu o częstotliwości cyfrowe może dochodzić także do rozpowszechniania programów – przez co dostrzeżono by, iż podmiot, który uzyskał rezerwację częstotliwości „cyfrowej” dokonuje pierwotnie rozpowszechniania sygnału za nadawcę w systemie powszechnego odbioru (ten wariant wydaje się uwzględniać okoliczność, iż rozpowszechnienie programu następuje na linii uprawniony z rezerwacji, a odbiorca programu, a nie nadawca-odbiorca czy nadawca, a uprawniony z rezerwacji).

Tym samym możliwe są dwa warianty legislacyjne:

- 1) przywrócenie w art. 114 ust. 2 wyrażenia „rozprowadzania lub rozpowszechniania” w czym utrzymano by spójność systemową stosowanego gdzie indziej w u.p.t. oraz w urt. Brak wyrazu z art. 26 ust. 5 i 8 u.r.t. Pozostawienie bowiem art. 26 ust. 5 i 8 u.r.t. w kontekście zmian art. 114 ust. 2 (i dalszych) u.p.t. wydaje się być niezamierzoną omyłką, z której jednakże mogą wynikać istotne niejasności merytoryczne;
- 2) wykreślenia pojęcia „rozpowszechnianie” z art. 26 ust. 8 u.r.t.

Niezależnie od powyższego, istotnym zagadnieniem jest rozważenie potrzeby w zakresie ustalenia nowych zasad opłat z tytułu rezerwacji częstotliwości dla potrzeb „rozprowadzania programów” (aktualnie używane przez ustawę pojęcie). Jest to zagadnienie o tyle ważne, że dotychczas nadawca z tytułu rezerwacji częstotliwości dokonywanej wraz z koncesją ponosił opłatę koncesyjną, która była znacznie wyższa niż opłata rezerwacyjna z prawa telekomunikacyjnego. Skoro w procesie cyfryzacji to podmiot uzyskujący rezerwację częstotliwości ma być wiodącym przedsiębiorcą w zakresie systemu powszechnego odbioru, a w sygnale multipleksu mają być umieszczane programy wielu nadawców, rozważenia wymaga czy opłaty koncesyjne dla nadawców „cyfrowych” nie winny zostać zmniejszone w celu wzmocnienia podaży oferty programowej, na rzecz ustalenia nowej opłaty dla podmiotu, który uzyskał rezerwację częstotliwości „cyfrowych”. Odpowiednie rozstrzygnięcie będzie

miało wpływ na powodzenie procesu konwersji tak w zakresie popytu, podaży jak i wpływów budżetu z tytułu opłat, a także gospodarki częstotliwościami. Zagadnienie zmniejszenia opłat koncesyjnych dla „koncesji cyfrowych” może być uregulowane wprost w rozporządzeniu Krajowej Rady na podstawie delegacji z ustawy o radiofonii i telewizji, lecz już kwestia wysokości opłat z tytułu używania lub rezerwacji częstotliwości pozostaje domeną ustawową prawa telekomunikacyjnego mogąca podlegać nowelizacji (w tym zakresie KRRiT nie posiada inicjatywy ustawodawczej). Sprawę można poddać także pod ocenę Międzyresortowemu Zespołowi do Spraw Telewizji i Radiofonii Cyfrowej przy Ministrze Transportu i Budownictwa. .

W art. 118 u.p.t., warto wprowadzić mechanizm swoistego „arbitrażu” dla przypadków, gdy operator multipleksu nie może osiągnąć porozumienia z nadawcą (podmiotem dysponującym prawami) programu lub dostawcą usług, które powinny być umieszczone w sygnale multipleksu. Arbitrem winien być organ dokonujący rezerwacji częstotliwości, tj Prezes UKE, w porozumieniu z Przewodniczącym KRRiT. Celem regulacji winno być zapewnienie trwałości dokonanego rozstrzygnięcia konkursu w zakresie określonym w art. 115 ust. 3 pkt 1-3 oraz możliwość rozpoczęcia zaplanowanej działalności w kształcie pozytywnie ocenionym w trakcie konkursu. Na konieczność wprowadzenie jakiegoś rodzaju „arbitrażu” wskazały analizy i wyniki postępowań konsultacyjnych prowadzonych przez KRRiT w związku z rozporządzeniem KRRiT w sprawie trybu ogłaszania konkursu i projektem ogłoszenia o konkursie na operatora multipleksu. Z uwagi na brak kompleksowej regulacji ustawowej takiego arbitrażu, KRRiT w § 13 wspomnianego Rozporządzenia wprowadziła mechanizm polubownego załatwiania sporów w zakresie na jaki pozwalał kodeks postępowania administracyjnego i przewidziana w nim instytucja decyzji warunkowej lub zawierającej zastrzeżenia z art. 162. Miało to służyć zapewnieniu trwałości i wykonalności rozstrzygnięcia rezerwacyjnego dla operatora multipleksu. Projektowanie przez przyszłego ustawodawcę instytucji wspomnianego arbitrażu mogłoby uwzględniać dotychczasowe doświadczenia i regulacje w zakresie decyzji Prezesa URTiP (Prezesa UKE) o połączeniu sieci.

W związku z wprowadzaniem konwersji cyfrowej metodą konwersji przyspieszonej (metoda „wyspowa”), w ustawie brakuje zapisu, który umożliwiłby organom regulacyjnym odstąpienie od procedury konkursowej dla operatora multipleksu, który został już zwycięzcą konkursu na rezerwację częstotliwości dla pierwszej wyspy w ramach sieci ogólnokrajowej. Kolejne częstotliwości powinny być przyznawane zwycięskiemu podmiotowi w drodze decyzji Prezesa UKE, by uniknąć konieczności przeprowadzania konkursu lub konsultacji w momencie udostępnienia kolejnych „wysp”.

W związku z nowelizacją u.p.t. z dn. 29 grudnia 2005 r. i wprowadzeniem nowych zasad i podziału kompetencji pomiędzy Przewodniczącym KRRiT a Prezesem UKE, niezbędne wydaje się uzupełnienie art. 123 ust. 3 u.p.t. o zapis analogiczny do art. 37 ust 3. i 3a u.r.t. w celu ustalenia jasnego trybu zmiany koncesji i zmiany rezerwacji częstotliwości. W przeciwnym razie, wnioskodawcy znajdują się w sytuacji niepewności, która z decyzji winna zostać zmieniona w pierwszej kolejności. Ostatnia nowelizacja Prawa telekomunikacyjnego pozostawiła, jako istotny warunek koncesji, obowiązek określenia parametrów technicznych częstotliwości, co jest zrozumiałe z uwagi na procedurę uzgodnień z Prezesem UKE i ustalenie pewnej sytuacji dla wnioskodawców dla procedury ubiegania się o rezerwację częstotliwości po otrzymaniu koncesji na rozpowszechnianie programy. Nie do pomyślenia jest jednak sytuacja, w której wnioskodawca otrzyma decyzję Prezesa UKE o zmianie rezerwacji częstotliwości i nie wstąpi dodatkowo o zmianę koncesji w części warunków technicznych. Jakkolwiek wykładnia wspomnianych przepisów (po nowelizacji) wskazuje, że przed zmianą rezerwacji częstotliwości wnioskodawca winien uzyskać decyzję o zmianie

koncesji w części technicznej, a następnie wystąpić o zmianę rezerwacji częstotliwości do Prezesa UKE, to kwestia ta dla pewności prawnej winna być określona w formie normy prawnej.

W chwili obecnej, ani UKE ani KRRiT nie ma kompetencji w zakresie umożliwienia nadawcom, szczególnie nadawcom koncesjonowanym, emisji eksperymentalnych w DVB-T. Emisji eksperymentalne pozwolą kluczowym podmiotom zaangażowanym na lepsze przygotowanie się do szybkiego i efektywnego przeprowadzenia konwersji cyfrowej.

W trakcie konsultacji publicznych zgłoszono propozycję pełnej implementacji art. 18 Dyrektywy Ramowej, tzn. uzupełnienia obowiązku stosowania otwartego interfejsu o zapis lustrzany, obligujący posiadaczy API do udostępniania przedsiębiorcy telekomunikacyjnemu na sprawiedliwych, rozsądnych i niedyskryminujących warunkach oraz za odpowiednim wynagrodzeniem wszelkich informacji niezbędnych do świadczenia usług, które opierają się na API w pełnej formie funkcjonalnej.

W przyszłości powstanie konieczność wprowadzenia – wzorem innych krajów – przepisów regulujących działalność systemów warunkowego dostępu, elektronicznych przewodników po programach, telewizji interaktywnej itp. Stosuje się też rozwiązania współregulacyjne polegające na tworzeniu kodeksów dobrej praktyki przez operatorów systemów VoD i innych.

3.3. Braki regulacji w zakresie praw autorskich

Osobne pole nowej regulacji prawnej musi dotyczyć prawa autorskiego, w tym rozstrzygnięcia w zakresie utrwalania utworów w wersji cyfrowej. Upowszechnienie techniki cyfrowej niesie ze sobą istotne skutki w kontekście praw autorskich i praw pokrewnych. Dotyczy to zarówno kwestii utrwalania istniejących utworów dla potrzeb nadawania programów w technice cyfrowej jak i planów przenoszenia całości archiwów dawnego p.j.o. Polskie Radio i Telewizja na nośniki cyfrowe. Zgodnie z art. 50 pkt 1 w związku z art. 45 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, wytwarzanie techniką cyfrową jest odrębnym polem eksploatacji, a co za tym idzie, oznacza to konieczność oddzielnej zapłaty na rzecz uprawnionych z tytułu korzystania z utworu na odrębnym polu eksploatacji. W przypadku, gdy w pewnym określonym okresie czasu nadawanie programu będzie odbywać się symultanicznie (równolegle) drogą analogową oraz drogą cyfrową, może to prowadzić do powstania roszczeń o zapłatę. Choć nie można również pominąć faktu, iż mamy do czynienia z konwersją dotychczasowej technologii w technologię cyfrową, co w konsekwencji już pełnego wprowadzenia nadawania cyfrowego może spowodować, iż domaganie się zapłaty przez uprawnionych z praw autorskich do utworów utrwalonych w dotychczasowych technikach jest nadużyciem prawa. Nadawcy bowiem stracili by bowiem możliwości techniczne dla eksploatacji analogowej.

Jednocześnie, brak w ustawie o prawie autorskim uregulowań dotyczących przyszłego operatora multipleksu i jego obowiązków związanych np. z zawieraniem umów z organizacjami zbiorowego zarządzania, tak jak ma to miejsce w przypadku operatorów sieci kablowych w art. 21¹ cytowanej ustawy.

Kolejna dziedzina nowych regulacji w zakresie prawa autorskiego związanych z cyfryzacją i rozwojem nowych technologii dotyczy „piractwa” w dziedzinie nadawania programów. Problemy związane z nielegalnym korzystaniem z wytworów objętych ochroną prawa autorskiego w powszechnym odczuciu związane są przede wszystkim z kopiowaniem i

dystrybucją nielegalnie wytworzonych egzemplarzy utworów audialnych lub audiowizualnych. Niemniej jednak, w odniesieniu do praw nadawców również można wskazać na przykład nielegalnego korzystania z cudzych praw, w tym przypadku praw do nadań, w postaci np. przejmowania sygnału bez zgody uprawnionego.

Biorąc pod uwagę rozwój nowych technologii w dziedzinie radiofonii i telewizji należy przypuszczać, że skala tego zjawiska będzie się zwiększać. Dlatego też, należy zapewnić uprawnionym instrumenty służące ochronie ich praw. Przykładowo, wydaje się celowe rozszerzenie katalogu przepisów służących ochronie twórców, wymienionych w art. 101 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych jako mających zastosowanie do nadań programów, o art. 79 ust. 3, na podstawie, którego nadawcy służyłoby roszczenie cywilnoprawne w przypadku usuwania lub obchodzenia technicznych zabezpieczeń przed dostępem, zwielokrotnianiem lub rozpowszechnianiem utworu, jeżeli działania te mają na celu bezprawne korzystanie z utworu.

3.4. Braki regulacji w zakresie koncentracji pionowej

W „Strategii Państwa Polskiego w dziedzinie mediów elektronicznych na lata 2005-2020” przewidziano, że KRRiT, przy współpracy resortów kultury i gospodarki oraz UOKiK i URTiP (obecnie UKE), przeprowadzi analizę rynku z punktu widzenia koncentracji pionowej i zaproponuje zapisy uzupełniające określające ograniczenia w zakresie tego rodzaju koncentracji.

Prawo polskie nie reguluje koncentracji pionowej na rynku mediów elektronicznych. W chwili obecnej kwestie te podlegają zasadom ogólnym zawartym w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów.

Z racji tego, że prawo telekomunikacyjne nie zabrania łączenia poszczególnych ról można oczekiwać, że wystąpią bezpośrednie lub kapitałowe powiązania pomiędzy różnymi kategoriami uczestników rynku naziemnej telewizji cyfrowej. Należy zaznaczyć, że UKE jest ustawowo zobowiązana do kierowania się przy wyborze operatora multipleksu m.in. kryterium zapewnienia właściwej konkurencji na rynku. Tego rodzaju powiązania będą badane przez UKE we współpracy z UOKiK w trakcie postępowania konkursowego na rezerwację częstotliwości podczas którego wybrany zostanie operator multipleksu. Skalę problemu ilustrują przedstawione poniżej dwa przypadki szczególne łączenia przez jeden podmiot różnych ról:

- nadawca jako operator multipleksu;
- operator techniczny jako operator multipleksu.

Operatorem multipleksu może zostać jeden lub kilku nadawców lub spółka powiązana z nimi kapitałowo. Mogą wtedy wystąpić niepożądane efekty nierównego traktowania kontrahentów, np. jak preferowanie własnych programów (uprzywilejowane usytuowanie w multipleksie i EPG), czy lepsza jakość sygnału w przypadku multipleksowania statystycznego.

Z drugiej strony wprowadzenie dodatkowego ogniwa (niezależnego kapitałowo, czy własnościowo operatora multipleksu) w procesie rozpowszechniania programów powoduje wzrost kosztów konwersji. Szczególnie dotkliwe może to być w pierwszym okresie, gdy

nadawcy i operatorzy w dużej mierze będą ponosić koszty upowszechniania odbioru naziemnej telewizji cyfrowej.

Innym szczególnym przypadkiem jest sytuacja, gdy operator techniczny jest równocześnie operatorem multipleksu. W pewnych okolicznościach mogłoby to postawić go w uprzywilejowanej pozycji w stosunku do pozostałych operatorów.

W chwili obecnej, tylko jeden podmiot dysponuje siecią nadawczą obejmującą cały kraj. Ze względu na wysokie koszty budowy nadajników nie należy się spodziewać, że w krótkim czasie powstanie alternatywna sieć nadawcza. Ustawa prawo telekomunikacyjne przewiduje możliwość zapewnienia dostępu przez operatora publicznej sieci telekomunikacyjnej, posiadającego znaczącą pozycję na rynku, do budynków i infrastruktury telekomunikacyjnej innym operatorom telekomunikacyjnym. Decyzja w tej sprawie jest w gestii UKE i musi być poprzedzona analizą rynku.

Oprócz samego obowiązku udostępnienia infrastruktury, ważne są również zasady na jakich to następuje. Należy rozważyć wprowadzenie wymogu przejrzystości, czyli obowiązku wskazania przez właściciela jednoznacznego i niedyskryminującego żadnych podmiotów warunków udostępniania. Słuszny interes właściciela infrastruktury powinien być zapewniony poprzez odwołanie się do podstawy kosztowej utrzymania i odtwarzania infrastruktury, z rozsądną, kontrolowaną marżą zysku.

Dodatkowo racjonalizacji kosztów emisji cyfrowej sprzyjałoby zobowiązanie operatorów multipleksów do wyboru operatora technicznego w drodze przetargu i w odniesieniu oddzielnie do każdego obiektu nadawczego, nie zaś w odniesieniu do całej sieci, co z góry stawiałoby mniejszych operatorów technicznych na przegranej pozycji.

ZAŁĄCZNIK 1

SŁOWNICZEK ZASTOSOWANYCH SKRÓTÓW I TERMINÓW SPECJALISTYCZNYCH

AMR – *Average Minute Rating* (średnia oglądalność minutowa) - podstawowy wskaźnik określający wielkość widowni oglądającej dany program lub kanał telewizyjny w określonym odcinku czasu. Odnosi się do całej populacji lub określonej grupy celowej. AMR dla dłuższego niż jedna minuta odcinka czasu liczy się jako sumę AMR minutowych podzielonych na liczbę minut w odcinku czasu.

API – *Application Programme Interface* (interfejs aplikacji programowych) – jest to oprogramowanie umożliwiające łączenie, współpracę, wymianę informacji pomiędzy aplikacjami dostarczonymi przez nadawców lub dostawców usług a urządzeniami telewizji cyfrowej służącymi do przekazywania cyfrowych sygnałów umożliwiającymi świadczenie usług telewizyjnych lub radiowych.

CAS – *Conditional Access System* – system dostępu warunkowego. System stosowany nie tylko w celu kontrolowania pobierania opłat, ale również w celu ochrony praw autorskich. W systemie takim emitowany program jest kodowany – rozkodowanie, czyli dostęp, jest możliwe w przypadku gdy abonent zakupi odpowiedni dekodery lub posiada aktualne narzędzie dostępu (na przykład w postaci mikroprocesorowej karty wkładanej do czytnika w dekodery).

Cyfryzacja – proces przetwarzania elektrycznego sygnału analogowego (ciągłego w funkcji czasu) na dyskretny ciąg cyfr, najczęściej binarnych, reprezentowanych w torze przesyłowym przez impulsy elektryczne o unormowanym kształcie.

DAB – *Digital Audio Broadcasting* – standard cyfrowego przekazu programów radiofonicznych oraz danych dodatkowych.

DAB-T – *Digital Audio Broadcasting-Terrestrial* – standard DAB przeznaczony do rozprowadzania lub rozpowszechniania programów radiofonicznych drogą radiodifuzji naziemnej.

DSL - *Digital Subscriber Line* (cyfrowa linia abonencka) - współczesna technologia cyfrowego dostępu abonenckiego funkcjonująca na najniższym szczeblu sieci telekomunikacyjnej - tzw. ostatniej mili. Obejmuje kilka odrębnych technologii o różnych szybkościach działania w bezpośrednim otoczeniu abonenta: o zwiększonej przepływności - HDSL (High Digital Subscriber Line), zintegrowaną - IDSL (ISDN DSL), asymetryczną - ADSL (Asymmetric DSL), powszechną - CDSL (Consumer DSL), symetryczną - SDSL (Symmetric DSL), adaptacyjną - RADSL (Rate Adaptive DSL) oraz o wysokiej przepływności - VDSL (Very High Speed DSL), dochodzących do 52 Mb/s w kierunku docelowym; popularna technologia szerokopasmowego dostępu do Internetu.

DTT – *Digital Terrestrial Television* – naziemna telewizja cyfrowa.

DVB – *Digital Video Broadcasting* – cyfrowa telewizja nadawana zgodnie ze schematem kodowania DVB. DVB jest jednocześnie nazwą założonego w 1993 roku Projektu DVB – ukierunkowanego rynkowo konsorcjum publicznych i prywatnych organizacji sektora telewizyjnego obejmujących ponad 200 organizacji z ponad 25 krajów świata. Reguły DVB są ujęte w postaci odpowiednich norm ETSI, kompresja danych odbywa się zgodnie ze schematem MPEG.

DVB-C – *Digital Video Broadcasting - Cable* – standard systemu telewizji cyfrowej DVB przeznaczony do stosowania w sieciach kablowych.

DVB-H – *Digital Video Broadcasting - Handheld* – system naziemnej telewizji cyfrowej przeznaczony do odbioru za pomocą odbiornika przenośnego.

DVB-S – *Digital Video Broadcasting - Satellite* – standard systemu telewizji cyfrowej DVB przeznaczony do stosowania do emisji satelitarnych.

DVB-T – *Digital Video Broadcasting - Terrestrial* – standard systemu telewizji cyfrowej DVB przeznaczony do stosowania do emisji naziemnych.

DVD – *Digital Versatile Disc* – dysk uniwersalny służący do przechowywania danych o pojemności: od 4,5 Gb (dla jednostronnego i jednowarstwowego dysku) do 17 Gb (dla podwójnego i dwuwarstwowego dysku). Często jest używany do zapisów multimedialnych.

Dwywidenda cyfrowa – część pasma radiowego uzyskana wskutek cyfryzacji radiodifuzji.

EPG – *Electronic Programme Guide* – elektroniczny przewodnik po programach, stosowany w systemach telewizji cyfrowej. EPG jest blokiem dodatkowych danych opisujących programy występujące w strumieniu cyfrowym teletekstu, DVB lub DAB. EPG dostarcza nazwy programów wraz z danymi o dacie i godzinie emisji, pozwala m.in. na sporządzanie własnego zestawu oglądanych programów i sprawowanie tzw. kontroli rodzicielskiej.

ETSI – *European Telecommunications Standards Institute* – Europejski Instytut Norm Telekomunikacyjnych z siedzibą we Francji.

HDTV – *High Definition Television* – telewizja wysokiej rozdzielczości. Standard telewizyjny (HD) przeznaczony do przekazu obrazów świetlnych o wysokiej jakości, w szczególności o dwukrotnie większej - niż to ma miejsce w telewizji standardowej (STV) - liczbie linii analizy oraz w formacie 16:9. Jeden program HDTV, zakodowany cyfrowo w standardzie MPEG-2, generuje strumień cyfrowy o przepływności ok. 20-25 Mb/s i wymaga do transmisji zajęcia całego standardowego multipleksu cyfrowego (zdolnego do jednoczesnego przekazu 4-5 programów STV, zakodowanych w tym samym standardzie SD).

iDTV – odbiornik telewizyjny przystosowany do bezpośredniego odbioru sygnałów DVB.

ITU – *International Telecommunication Union* – Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny.

Kompresja sygnału cyfrowego – określony ciąg operacji wykonywanych nad sygnałem cyfrowym, prowadzący do zmniejszenia (na ogół znacznego) ilości przesyłanych danych cyfrowych przy zachowaniu akceptowalnego poziomu jakości przekazywanej informacji. Kompresja może być **bezstratna**, jeżeli nie zmniejsza ilości właściwej informacji w przekazywanym sygnale (na ogół dotyczy ona usuwania informacji nadmiarowej, przykładowo - ciągów zer lub jedynek) albo **stratna** jeżeli w jej wyniku informacja niesiona w sygnale jest tracona bezpowrotnie (dotyczy to tej części przekazywanej informacji, która jest dostrzegana lub słyszana słabo lub w ogóle przez organ wzroku lub słuchu).

MHP – *Multimedia Home Platform* – standard oprogramowania pośredniczącego (API), wykorzystujący platformę programową Java, zapewniający łatwą, wzajemną współpracę urządzeń wykorzystujących różne techniki cyfrowe, takich jak np. odbiorników cyfrowej telewizji i radiofonii, cyfrowych odtwarzaczy dźwięku i obrazów, komputerów multimedialnych, skanerów itp., a także współpracę tych urządzeń z użytkownikiem.

MPEG – *Motion Pictures Expert Group* (ekspercka grupa [robocza ISO/IEC] ds. obrazów ruchomych) – rodzina standardów kompresji sygnałów cyfrowych, przewidzianych pierwotnie do kompresji sygnałów cyfrowych niosących informację o ruchomych obrazach

światlnych, obecnie rozszerzona także na standardy służące do kompresji cyfrowych sygnałów fonicznych. Każdy ze standardów MPEG może występować w różnych warstwach i profilach. Z bardziej znanych standardów MPEG wyróżnia się: MPEG-1 (Video CD), MPEG-2 (telewizja cyfrowa STV, DVD), MPEG-4 - znany także jako MPEG-4 part10/AVC/H.264 (telewizja cyfrowa STV, HDTV).

MTiB – Ministerstwo Transportu i Budownictwa (dawniej Ministerstwo Infrastruktury).

Multiplex (MPX) – zespolony strumień danych cyfrowych składających się z dwóch lub więcej strumieni zawierających dane o programach radiowych, telewizyjnych, CAS i usługach dodatkowych, mieszczących się w określonym kanale telewizyjnym.

Must-carry – obowiązek transmisji określonych programów radiowych oraz/lub telewizyjnych nałożony na przedsiębiorców telekomunikacyjnych.

MZTRC – Międzyresortowego Zespołu do spraw Telewizji i Radiofonii Cyfrowej.

MZWTRCwP – Międzyresortowy Zespół do spraw Wprowadzenia Telewizji i Radiofonii Cyfrowej w Polsce, powołany przez Prezesa Rady Ministrów.

Operator multiplexu – osoba fizyczna lub inny podmiot, który zestawia w jeden strumień zespolony strumienie zawierające dane cyfrowe o programach radiowych, telewizyjnych, EPG, CAS i usługach dodatkowych, mieszczących się w określonym kanale telewizyjnym.

Platforma cyfrowa – potoczna nazwa na zestaw („pakiet”, „bukiet”) satelitarnych programów cyfrowych.

PPV – *Pay-per-view* (płać za to, co oglądasz) – system umożliwiający telewidzom oglądanie wybranych przez siebie audycji po uiszczeniu opłaty lub wprowadzeniu zamówienia drogą kablową lub telefoniczną. W przeciwieństwie do VoD, audycje dostępne są dla każdego zamawiającego w jednym czasie.

RRC – *Regional Radiocommunications Conference* – Regionalna Konferencja Radiokomunikacyjna ITU organizowana w celu uzgodnienia zasad wykorzystania zasobów widma częstotliwości fal radiowych przeznaczonych dla danej służby.

Set-top-box (STB) – urządzenie pośredniczące, umożliwiające odbiór sygnałów cyfrowej telewizji i radiofonii, a także innych usług świadczonych w ramach DVB, za pomocą standardowego odbiornika telewizji analogowej. Urządzenie to jest wykonywane w postaci tzw. „przystawki”. W następnej kolejności pojawiają się w pełni cyfrowe zintegrowane odbiorniki i dekodery (IRD).

SHR % – *Share* (udział) - udział wybranego kanału lub programu w oglądalności w danym odcinku czasu wyrażany jako procent osób oglądających dany kanał w stosunku do osób oglądających wszystkie kanały w danym czasie. Może odnosić się do całej populacji lub węższej grupy docelowej. Z definicji pokazywany jest w procentach i sumuje się do 100 dla wszystkich kanałów.

Sieci szerokopasmowe – sieci telekomunikacyjne umożliwiające przekaz sygnałów cyfrowych z dużą przepływnością.

Simulcast(ing) – równoległe nadawanie programów w systemie analogowym i cyfrowym.

Switchoff – wyłączenie emisji analogowej.

System dostępu warunkowego CA – kontrolowany przez nadawcę system umożliwiający widzowi odbiór (zakodowanego) sygnału za opłatą, za pośrednictwem dekodera dostępu. Patrz opis hasła CAS.

Triple Play – łączenie usług (głównie w sieciach kablowych) z zakresu radiofonii i telewizji z usługami telefonicznymi oraz dostępem do Internetu.

UKE – Urząd Komunikacji Elektronicznej (dawniej Urząd Regulacji Telekomunikacji i Poczty)

UOKiK – Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta.

u.p.t. – ustawa Prawo telekomunikacyjne.

u.r.t. – ustawa o radiofonii i telewizji.

VoD – *Video-on-Demand* (program na żądanie) – usługa polegająca na udostępnieniu użytkownikowi sygnału audiowizualnego w określonym okresie czasu zgodnie ze zgłoszonym przez niego zapotrzebowaniem (z reguły za dodatkową opłatą).

ZAŁĄCZNIK 2

ZMIANY LEGISLACYJNE WYMAGANE W CELU DOSTOSOWANIA ŁADU PRAWNEGO DO WYMOGÓW TECHNOLOGII CYFROWEJ

Zmiany legislacyjne przedstawiono – dla ułatwienia lektury – w formie propozycji nowelizacji istniejących ustaw. Propozycje te nie wyczerpują pełnego zakresu zmian koniecznych dla gruntowej modernizacji polskiego porządku prawnego w świetle postępu technicznego w zakresie sieci i usług komunikacji elektronicznej oraz mediów elektronicznych.

Nowelizacja ustawy o radiofonii i telewizji			
Lp.	Rozdział / Artykuł	Postulowana zmiana	Podmiot odpowiedzialny
1.	Nowy rozdział dot. nadawania cyfrowego lub odrębne przepisy	Stworzenie nowych przepisów z zakresu <i>must carry</i> , zapewniających obecność programów nadawców publicznych w multipleksach, w przypadku gdy nadawca publiczny nie dysponuje własnym multipleksem, a także w sieciach kablowych i na platformach satelitarnych.	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego we współpracy z organem regulacyjnym
2.	Nowy rozdział dot. nadawania cyfrowego lub odrębne przepisy	Wprowadzenie przepisów chroniących konkurencję na rynku mediów cyfrowych.	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego we współpracy z organem regulacyjnym
3.	Art. 37	Uzupełnienie o możliwość zawieszenia wykonania koncesji do momentu rozstrzygnięcia konkursu na rezerwację częstotliwości „cyfrowych”.	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego we współpracy z organem regulacyjnym
4.	Art. 41	Rozszerzenie zakresu podmiotowego o operatorów satelitarnych i multipleksów naziemnych.	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego we współpracy z organem regulacyjnym
5.	Art. 47	Skreślić	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego we współpracy z organem regulacyjnym

Nowelizacja ustawy Prawo telekomunikacyjne			
Lp.	Rozdział / Artykuł	Postulowana zmiana	Podmiot odpowiedzialny
6.	Art. 2	Uzupełnienie istniejących definicji o „rozpowszechnianie sygnału multipleksu” oraz „wprowadzanie programu do multipleksu”, a także określenie nowych definicji dla pojęć: „multipleks”, „multiplekser”, „operator multipleksu”, „multipleksowanie”, itp. opracowanych na podstawie norm Europejskiego Instytutu Standardów Telekomunikacyjnych (ETSI).	Ministerstwo Transportu i Budownictwa we współpracy z organem regulacyjnym
7.	Dział IV	Ujednoczenie pojęć „rozpowszechniania” i „rozprowadzania” w zakresie instytucji rezerwacji częstotliwości i ogłaszania konkursu na tę rezerwację.	Ministerstwo Transportu i Budownictwa we współpracy z organem regulacyjnym
8.	Dział IV	Stworzenie przepisów umożliwiających nadawcom emisję eksperymentalną DVB-T.	Ministerstwo Transportu i Budownictwa we współpracy z organem regulacyjnym
9.	Dział IV	Stworzenie przepisów umożliwiających odstępiania od konkursu na rezerwację częstotliwości na cele rozprowadzania programów radiofonicznych i telewizyjnych, bez przeprowadzania postępowania konsultacyjnego, w celu efektywnego budowania ogólnokrajowego multipleksu na bazie sieci wieloczęstotliwościowej.	Ministerstwo Transportu i Budownictwa we współpracy z organem regulacyjnym
10.	Art. 118	Wskazanie, że arbitrem w sytuacji gdy, operator multipleksu nie może osiągnąć porozumienia z nadawcą (podmiotem dysponującym prawami) programu lub dostawcą usług, które powinny być umieszczone w sygnale multipleksu jest Prezes UKE w porozumieniu z Przewodniczącym KRRiT.	Ministerstwo Transportu i Budownictwa we współpracy z organem regulacyjnym
11.	Art. 123 ust. 3	Ustalenie trybu zmiany koncesji i zmiany rezerwacji częstotliwości.	Ministerstwo Transportu i Budownictwa we współpracy z organem regulacyjnym
12.	Dział V	Uzupełnienie obowiązku stosowania otwartego interfejsu o zapis lustrzany, obligujący posiadaczy API do udostępniania przedsiębiorcom telekomunikacyjnym na sprawiedliwych, rozsądnych i niedyskryminujących warunkach oraz za odpowiednim wynagrodzeniem wszelkich informacji niezbędnych do świadczenia usług, które opierają się na API w pełnej formie funkcjonalnej.	Ministerstwo Transportu i Budownictwa we współpracy z organem regulacyjnym
13.	Dział IX	Ustalenie nowych zasad opłat z tytułu rezerwacji częstotliwości.	Ministerstwo Transportu i Budownictwa we współpracy z organem regulacyjnym
14.		Wprowadzenie – wzorem innych krajów – przepisów regulujących działalność systemów warunkowego dostępu, elektronicznych przewodników po programach, telewizji interaktywnej itp.	Ministerstwo Transportu i Budownictwa we współpracy z organem regulacyjnym

Nowelizacja ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych			
Lp.	Rozdział / Artykuł	Postulowana zmiana	Podmiot odpowiedzialny
15.	Art. 21 ¹ i 24	Uzupełnienie zapisów o operatorów multipleksu i operatorów telekomunikacyjnych.	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
16.	Art.101	Rozszerzenie katalogu przepisów służących ochronie twórców, na podstawie którego nadawcy służyłoby roszczenie cywilnoprawne w przypadku usuwania lub obchodzenia technicznych zabezpieczeń przed dostępem, zwielokrotnieniem lub rozpowszechnianiem utworu, jeżeli działania te mają na celu bezprawne korzystanie z utworu.	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego